

Fietsen en wandelen vanaf het *Noord-Willemskanaal*

eBook

Dit eBook kunt u gebruiken op een tablet. U kunt het downloaden van:

www.drenthe.nl/ebooks

In het eBook staan links naar websites voor meer informatie. Wanneer u voldoende mobiel bereik heeft, kunt u direct verbinding maken.

Sluis Vries

Noord-Willemskanaal

Het Noord-Willemskanaal was honderd jaar lang de belangrijkste verbinding tussen Assen en Groningen. De eerste schepen voeren in 1861 met vracht en passagiers over het kanaal. Pas vanaf de jaren '60 van de vorige eeuw nam het wegvervoer deze rol over. Het was het eerste grote kanaal in Drenthe dat niet meer voor de turfwinning werd gegraven.

Het Noord-Willemskanaal start bij de Drentse Hoofdvaart in Assen. Het liep eerst langs de toenmalige stad over het tracé dat nu nog steeds Het Kanaal heet. Tussen 1965 en 1975 is het verbreed en om de stad heen gelegd. Het kanaal sluit nu buiten Assen aan op de Drentse Hoofdvaart. Het oude Kanaal is toen afgesloten en de sluisen afgebroken. Assen maakt het oude tracé opnieuw bevaarbaar zodat schepen weer de oorspronkelijke route dwars door de stad kunnen volgen.

Vanaf Assen doorkruist het kanaal het mooie landschap van Noord-Drenthe. Het loopt evenwijdig aan de Drentsche Aa met daarachter de Hondsrug. Aan de westkant is eerst een gevarieerd landschap te zien met akkers, houtwallen en oude dorpen als Vries, Zeijen en Eelde. Daarna overheerst het open gebied van de voormalige veengebieden ten zuiden van Groningen. Eindpunt is het Groninger Museum waar het kanaal in de stadsgracht uitmondt

Wij wensen u veel plezier bij uw ontdekkingsstocht langs het Noord-Willemskanaal.

Fietsen en wandelen vanaf het Noord-Willemskanaal

Dit eBook neemt u in vier fietsroutes en een wandelroute mee langs het Noord-Willemskanaal, van Assen tot Groningen. De vijf startplaatsen treft u aan op de kaart hierboven. Met een klik op de plaatsnaam komt u direct bij de gewenste route. De fietsroutes volgen het systeem van fietsknooppunten. U fietst van knooppunt naar knooppunt via de genummerde tracéborden. De nummers van de knooppunten staan bij iedere route in volgorde aangegeven. U kunt de fietskaart ook zelf downloaden via de link bij iedere route.

De plattegrond van de wandelroute vindt u in het e-book zelf.

Startplaatsen
fietsroutes

Drenthe

Assen

Route Assen

De route begint in het centrum van Assen. Vanaf de Drentse Hoofdvaart komt u via het Asser Bos en de naoorlogse woonwijken bij het Noord-Willemskanaal. U volgt het kanaal de stad uit. De route volgt eerst het voormalige beekdal van de Messche en loopt dan over de inmiddels ontgonnen woeste gronden tot aan Tynaarlo. Vervolgens keert u langs een mooie route door het Nationaal Landschap Drentsche Aa terug in de stad.

Route (40 km)

Start De Nieuwe Kolk, Assen

Fietsknooppunten

Naar 01-12-45-17-79-85-82-39-67-68-69-
23-09-10-01

U kunt de route downloaden via deze link:
Noord-Willemskanaal - Start Assen

Route Assen

Landgoed Lariks

In 1819 bezocht de staatsman Van Hogendorp de hoofdstad van Drenthe. Beleefd als hij was, noemde hij Assen een 'kleine stad der paleizen'. Hij schijnt erbij gemompeld te hebben dat een flink huis in de ogen van de Assenaren al gauw een paleis was.

Het leek wel of de voorname burgers zich lieten inspireren door Van Hogendorp. Assen telt vooral uit het laatste kwart van de 19^e eeuw enkele prachtige stadspaleizen. De bouwdrift was begin 20^e eeuw wel uitgewoed. Het was vooral de tijd van de volkshuisvesting, de bouw van wijken en complexen om gewone burgers te huisvesten.

Uitzondering is het huis De Lariks dat 1914-1915 is gebouwd. Het lag toen in de velden aan de westkant van de stad. Het landhuis is nu opgenomen in de latere stadsuitbreiding maar ligt nog steeds verscholen in het deel van het landgoed dat bewaard is gebleven. Anders dan de strenge vormen uit de 19^e eeuw heeft het een vriendelijk uiterlijk met een grote klokvormige gevel waarin veel hout is verwerkt. Het is particulier bewoond maar vanaf het ingangshek heeft u een mooi zicht op het huis.

Fietsknooppunt

①-⑫

Huis Oakland

Route Assen

Noord-Willemskanaal

Tot aan de splitsing van waterwegen fietst u langs de nieuwe loop van het Noord-Willemskanaal. Na de Tweede Wereldoorlog hebben het Rijk en de provincie Drenthe een deltaplan voor de Drentse kanalen opgesteld. Doel was om de grote steden – Assen, Emmen, Meppel en Hoogeveen – goed bereikbaar te laten blijven voor de beroepsvaart. Zie ook de beschrijving bij route 2. Vries.

Als onderdeel van dit plan kreeg het Noord-Willemskanaal net ten noorden van Assen een aftakking. Dit nieuwe tracé liep helemaal om de stad heen en sloot ten westen van Assen aan op de Drentse Hoofdvaart. Om het hoogteverschil te overbruggen werd de sluis Peelo in het kanaal gelegd. Deze aftakking vormt nog voor een groot deel de stadsgrens. Na de splitsing volgt u het beekdal van de Messche waar het kanaal doorheen is gegraven.

Het oude tracé liep verder de stad in en eindigde bij de nieuw aangelegde haven voor vrachtschepen. Waar het kanaal verder doorliep de stad in, werd nu een dam in het water gelegd. De oude verbinding was verbroken. Pas in 2017 is het oude tracé weer opgelegd zodat u nu zelfs een rondje Assen over het Noord-Willemskanaal kunt varen.

Fietsknooppunt

⑫–④⑤

Foto rechts:
Beekdal Messche

Sluis Peelo

Route Assen

Tynaarlo

Tussen Assen en Tynaarlo fietst u door een gebied dat vroeger werd aangeduid als woeste grond. Het was een arme bodem die voor de komst van kunstmest niet geschikt was voor landbouw. De boeren van de naburige dorpen lieten er hun schapen grazen. Verder staken zij er plaggen voor de stallen die ze daarna, vermengd met de uitwerpselen van het vee, als mest uitstrooiden over de akkers.

Tynaarlo is in de Middeleeuwen ontstaan op de naar het dorp vernoemde Rug van Tynaarlo. Ook de dorpen Yde en Eelde-Paterswolde liggen op deze hoge zandrug. De oude kern met zijn brink en karakteristieke boerderijen is goed bewaard gebleven. Het dorp is zelfs naamgever van de gemeente omdat het ongeveer in het midden van het grondgebied ligt.

Iets ten oosten van Tynaarlo ligt een hunebed. Het was al vroeg een toeristische attractie voor de eerste treinreizigers omdat het op loopafstand van het station lag. Het is een klein maar ook compleet hunebed. Als een van de weinige hunebedden liggen alle dekstenen nog op hun oorspronkelijke plaats.

Fietsknooppunt

⑦⑨ – ⑧⑤

Hunebed D6 Tynaarlo

Route Assen

Website

www.drentscheaa.nl

Drentsche Aa

Tot Assen volgt u het beekdal van de Drentsche Aa. Eigenlijk is dit een verzamelnaam voor de beekjes die in Centraal Drenthe ontspringen en noordwaarts stromen onder steeds wisselende namen. Bijna ieder dorp geeft zijn naam aan het passerende water, bijvoorbeeld Looner Diep, Gasterensche Diep of Zeegserloopje. Voorbij Zuidlaren loopt de beek als Drentsche Aa naar Groningen.

De Drentsche Aa is misschien wel het mooiste beekdal van ons land. Niet voor niets is het uitgeroepen tot Nationaal Landschap. Het is een van weinige beekdalen waarvan de loop nauwelijks door de mens is aangetast. Dit maakt dat de eeuwenoude landschapsindeling met houtwallen en akkers goed bewaard is gebleven. Elders zijn de meeste beken juist rechtgetrokken om de afwatering van de landbouw te verbeteren.

Tussen de kronkelende beekjes liggen oude, verstilde dorpjes met rietgedekte boerderijen als Taarlo, Oudemolen, Gasteren en Anloo. In de bossen en op de heide zijn prehistorische grafheuvels en hunebedden te vinden. Het gebied is bij uitstek geschikt voor fietsers en wandelaars.

Fietsknooppunt

⑧②-③⑨-⑥⑦-⑥⑦-⑥⑧-⑥⑨-②③

Wandelpad bij Oudemolen

Route Assen

Taarlo en Oudemolen

Het Drentsche Aa-gebied ligt vol met historische dorpen in hun oorspronkelijke omgeving. Zo voert de route langs Oudemolen en Taarlo, twee dorpen die pal aan de oevers van de beek liggen.

Oudemolen is ontstaan op de plek waar de weg van Zeijen naar Gasteren de Drentsche Aa kruist. Vanaf de brug kijkt u prachtig uit over het beekdal, door de inwoners van Drenthe uitgeroepen tot mooiste uitzicht van de provincie. Vlak buiten het dorp staat korenmolen De Zwaluw uit 1837. Het is een van de oudste molens van Drenthe en naamgever van het dorp.

Het landschap rond Taarlo is meer open. U kunt duidelijk zien dat het dorp op de glooiing van het beekdal ligt. De brink lijkt zo uit een geschiedenisboek te komen. Er staan oude boerderijen omheen en in het midden ligt een vijver.

Deze zogenaamde dobbe diende als drinkplaats voor de schapen. De dieren werden 's ochtends naar de brink gebracht waarna de herder ze mee nam de hei op. Bij brand werd het bluswater uit de dobbe gehaald. Omdat de functie verloren is gegaan, zijn er maar weinig dobbes in Drenthe bewaard gebleven.

Fietsknooppunt

③⑨-⑥⑦

Foto rechts:
Molen De Zwaluw

Brink Taarlo

Route Assen

Website

www.schaapskuddeballoerveld.nl

*Foto rechts en onder:
Schaapskooi Balloërveld*

Balloërveld

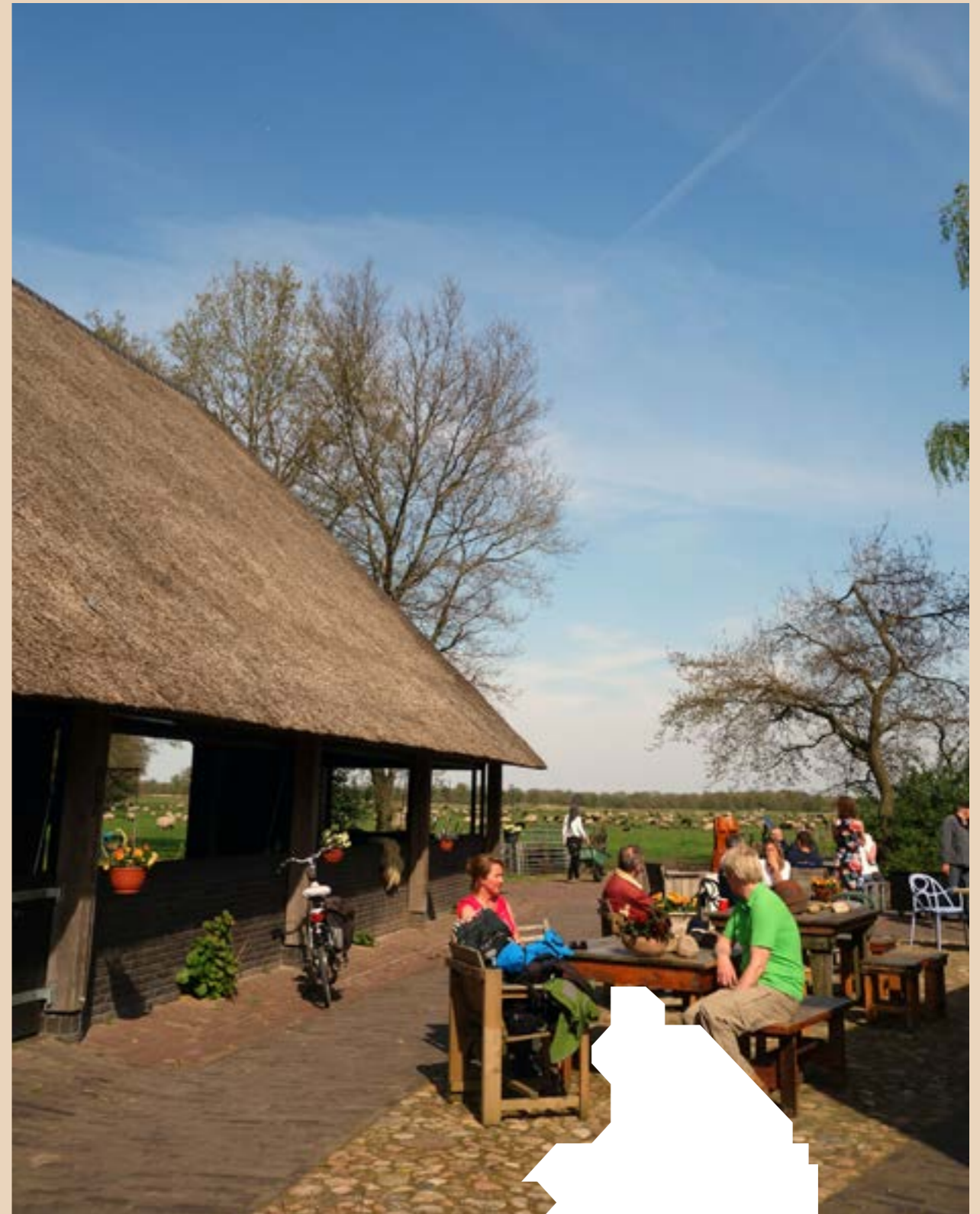
Ooit vormden zandverstuivingen een grote plaag voor de akkers en dorpen in Drenthe. De bewoners hadden het onheil over zichzelf uitgeroepen. Door overbegrazing, het steken van plaggen en intensief gebruik van wegen kreeg de bodem geen kans zich te herstellen. Met de aanplant van bomen eind 19^e en begin 20^e eeuw werd het gevaar bedwongen.

Op het Balloërveld kunt u zich nog een beeld vormen van deze zandverstuivingen. Dwars over het veld loopt de eeuwenoude handelsweg van Rolde naar Groningen. De karrensporen waaierden breed uit over het terrein. Steeds als een stuk onbegaanbaar werd, nam de menner een nieuw spoor. Verder steken overal de ronde vormen van prehistorische grafheuvels boven de heide uit. En als u goed zoekt, komt u zelfs een zigzagvormige tankgracht uit de Tweede Wereldoorlog tegen, aangelegd door de Duitsers als deel van de verdediging van het Noorden.

De kans is groot dat u een schaapskudde met herder en hond aantreft, afkomstig van de schaapskooi aan de rand van het veld. Verderop ligt Balloo, een esdorp dat zijn oude structuur met verspreid liggende boerderijen goed heeft behouden.

Fietsknooppunt

⑥7–⑥8

Route Assen

Kampsheide

Kampsheide is een natuurgebied waar u op een klein oppervlak alles kunt zien wat Drenthe zo mooi maakt. Het loont de moeite bij de parkeerplaats af te stappen en de uitgezette wandeling met paarse paaltjes te volgen.

U komt dan door een geheimzinnig bos met jeneverbesstruiken. Deze bomensoort komt nog maar op weinig plaatsen voor. Verspreid tussen de struiken ziet u duizenden jaren oude grafheuvels liggen. Het bos eindigt bij een van de mooiste bosvennen van Drenthe waar u helemaal omheen kunt lopen. Aan de andere kant begint het beekdal van het Deurzerdiep met zijn natte, open vlakte. En als u nog puf hebt voor een kleine omweg, komt u bij het hunebed van Balloo dat over de oude es uitkijkt.

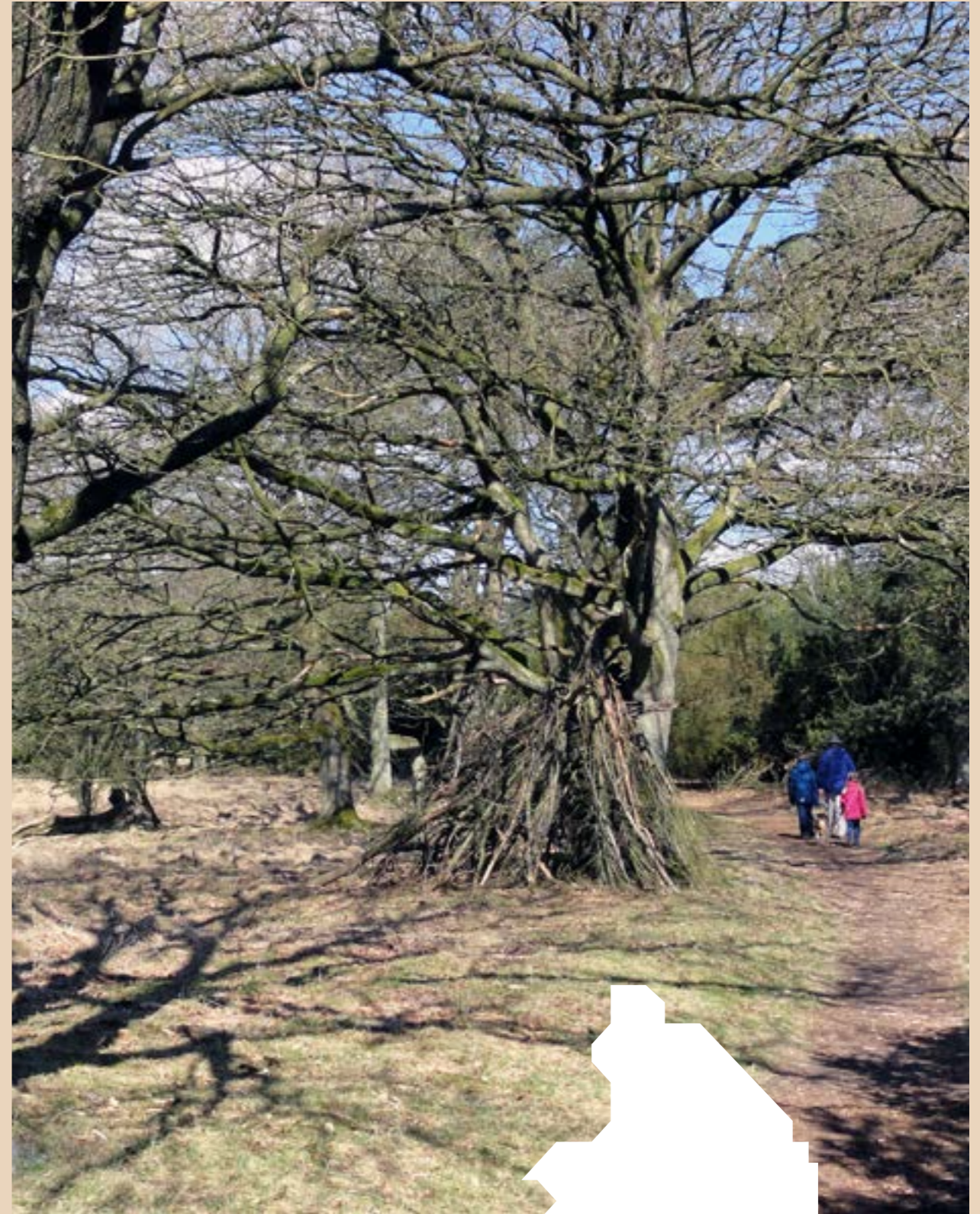
Aan de rand van het terrein ligt boerderij Kamps. Het was een van de oudste boerderijen van Drenthe tot een brand het hele complex in de as legde. Gelukkig is het weer in oude staat opgebouwd. Zo'n bijzonder natuurgebied kan immers niet zonder een echte Drentse hoeve.

Fietsknooppunt

⑥9-②3

Ven met Jeneverbes

Route Assen

Poepenheimeltje

Aan het Deurzerdiep, vlakbij de weg van Rolde naar Assen, ligt een klein rechthoekig vestingwerkje. Volgens de overlevering heeft bisschop Bernard van Galen – Bommen Berend in de volksmond – de schans opgeworpen tijdens het beleg van Groningen. Dit speelde zich af in 1672. De stad hield stand en Bommen Berend droop af naar Münster waar hij vandaan kwam.

Een prachtig verhaal waar alleen geen bewijs voor is. Zo is het schansje te klein om enige militaire functie te hebben. Bovendien ontbreekt het op alle militaire kaarten uit die tijd. Het verschijnt pas op de kadastrale kaart van 1830, als onderdeel van een dan net aangelegd sterrenbos. Waarschijnlijk is het toen aangelegd als een aardig element om het bos te verfraaien.

De schans heet het Poepenheimeltje. Dit verwijst naar de Duitse seizoensarbeiders – Poepen is een scheldwoord - die op hun tocht door Drenthe hier overnacht zouden hebben. Welk verhaal ook klopt, het is in alle gevallen een prachtige plek om over het beekdal uit te kijken.

Fietsknooppunt

②③

Bisschop Bernard - Bommen Berend - van Galen

Route Vries

Vries

Weinig gebouwen in Drenthe zijn zo eerbiedwaardig als de kerk van Vries. Net als de hunebedden staat dit gebouw model voor een belangrijke periode in de Drentse geschiedenis. De eerste christenen zetten al rond 775 een houten kerk neer op deze plek. De huidige kerk dateert uit de tweede helft van de 12^e eeuw. Het behoort daarmee tot de oudste gebouwen van Drenthe. De kerktoren wordt zelfs gezien als een van de fraaiste van ons land. Vries was een van de zes oerparochies in Drenthe. Alle oude kerken in de omgeving stammen af van deze moederkerk.

Het dorp is in de Middeleeuwen ontstaan langs de weg van Groningen naar het zuiden. Het was een belangrijke halteplaats voor kooplieden uit het westen die deze route namen. De oude dorpskern is zo goed bewaard gebleven dat het tot beschermd dorpsgezicht is verklaard. Vries heeft een centrumfunctie voor de omliggende dorpen. Er is veel horeca en een ruim winkelaanbod. Het gemeentehuis van Tynaarlo – waar Vries bij hoort – staat aan de rand van het dorp. In 2010 is het verkozen tot mooiste gemeentehuis van Drenthe.

Fietsknooppunten

④② – ④④ – ④①

Foto rechts:
Beschermd dorpsgezicht Vries

Kerktoren Sint-Bonifatiuskerk

Route Vries

Website

[www.provincie.drenthe.nl/
bodemroute](http://www.provincie.drenthe.nl/bodemroute)

Foto rechts:
Holtveen

Grafheuvel bij Holtveen

Bodemroute Vries

Het landschap rondom Vries is een erg interessant aardkundig gebied. Het bevat hogere zandgronden, beekdalen, veentjes en tal van karakteristieke plekken. Daarom heeft de gemeente Tynaarlo een wandelroute uitgezet langs de meest bijzondere punten. De route bestaat uit twee lussen: een korte wandeling ten westen van Vries en een langer stuk tussen Donderen en Vries.

De langere route bevat bekende monumenten als de steilrand van Donderen en de gedenkplek voor het Meisje van Yde. Deze komen later in de fietsroute aan bod.

De korte wandelroute start op de brink van Vries en leidt ons naar het Holtveen, een pingoruïne uit de laatste ijstijd. Op plekken waar het grondwater tot aan de oppervlakte kwam, ontstonden in de ijstijden grote ijslenzen omdat het water snel bevroor. Sommige groeiden uit tot ijsbergen met een doorsnee van tientallen meters. Toen het warmer werd, smolten de ijsbergen zodat enkel een meertje achterbleef. De aarde die op en in het ijs vast zat, vormde er een lage wal omheen. Zo'n berg heet een pingo; wat we er nu nog van zien is een pingoruïne.

Fietsknooppunten

④1-④1 bij KP 41 rechtdoor en eerste pad links naar het Holtveen.

Route Vries

Zeijen

Zeijen is een oud boerendorp. De oorspronkelijke structuur is nog goed te herkennen met de vele historische boerderijen die aan en vlakbij de grote rechthoekige brink staan. Buiten het dorp liggen de kenmerkende bolle akkers. De bolling is ontstaan door het eeuwenlang uitrijden van mest vermengd met plaggen om de grond vruchtbaar te houden. Pas met de komst van de kunstmest – eind 19^e eeuw - was deze wijze van bemesting niet meer nodig.

Foto rechts:
Oranjerie Zeijen

Aan de rand van het dorp staat de Oranjerie. Onderzoek heeft aangetoond dat de draagbalken van Lewe's Erve – zoals de boerderij toen heette – uit 1517 dateren. De boerderij heeft daarna vele verbouwingen ondergaan maar de houten draagconstructie staat tot op de dag van vandaag bijna ongeschonden overeind. Het is daarmee een van de oudste boerderijen van Drenthe en waarschijnlijk zelfs van Noord-Nederland.

Net ten zuiden van het dorp ligt de Zeijerwiek. Nu een mooi natuurgebiedje maar van oorsprong was het een kanaal waarlangs de Zeijer boeren hun producten naar de Drentse Hoofdvaart vervoerden.

Fietsknooppunten

④

Gele Lis bij het Zeijerwiek

Route Vries

Het Noordsche Veld

Het Noordsche Veld is een van de mooiste archeologische gebieden van ons land. Op de uitgestrekte heide treft u tientallen prehistorische grafheuvels aan. Aan de zuidkant van het Noordsche Veld ligt zelfs een 5000 jaar oud hunebed.

Op luchtfoto's is een geheimzinnig netwerk van rechthoekige perceeltjes te zien. Onze voorouders dachten dat dit de resten van een Romeinse legerplaats waren. Inmiddels weten we dat het kleine omwalde akkertjes zijn die vanaf ongeveer 500 v. Chr. eeuwenlang in gebruik zijn geweest. Het fietspad kruist enkele van deze zogenaamde 'celtic fields'. Zo krijgt u een goed beeld van de omvang van deze prehistorische akkers.

In de Tweede Wereldoorlog legden de Duitsers een schijnvliegveld aan op het Noordsche Veld. Het moest de aandacht afleiden van het vliegveld iets verderop, bij Peest. Om het zo echt mogelijk te laten lijken, plaatsten ze zelfs houten vliegtuigen in het veld. Het vliegveld Peest was echter zo nat dat er nooit een vliegtuig is opgestegen of geland. De belangrijkste slachtoffers van het schijnvliegveld waren de vele grafheuvels die bij de aanleg zijn verdwenen.

Fietsknooppunten

④⑩—④⑥

Reconstructie Celtic Fields

Route Vries

Oostervoortse Diep

Het zal u in deze route zijn opgevallen dat Drenthe ook een provincie is van water en beken. Zo bent u de Grote Masloot overgestoken en fietst u een tijdje parallel aan het Oostervoortse Diep dat u twee keer oversteekt.

Drenthe lijkt op een omgekeerd soepbord: hoog in het midden, aflopend naar de randen. Op het centrale gedeelte - het Drents Plateau - ontspringen veel beekjes die tussen de zandruggen door wegstromen. Aan de randen lagen vroeger grote veengebieden die nu allemaal zijn ontgonnen.

Het Oostervoortse Diep ontspringt ook in het hoge deel van Drenthe. Het loopt langs de flank van de Rug van Zeijen en mondt uiteindelijk via het Peizerdiep en Reitdiep uit in het Lauwersmeer. In de jaren '60 is de beek gekanaliseerd voor een betere afwatering van de landbouw. Inmiddels zijn de inzichten veranderd en laten we beken weer kronkelen om het water langer vast te houden. Natuur en recreatie profiteren daarvan. Bij de tweede oversteek heeft u vanaf een uitkijktoren een prachtig uitzicht over het beekdal.

Fietsknooppunten

④⑥-①⑤-①⑦

*Uitkijktoren
Oostervoortse Diep*

Route Vries

Website

[www.provincie.drenthe.nl/
bodem/donderen](http://www.provincie.drenthe.nl/bodem/donderen)

*Foto rechts:
Aardkundig monument
Steilrand van Donderen*

Nederlandse Landgeiten

Donderen met steilrand

Net als Zeijen is Donderen een middeleeuws boerendorp. Met zijn kern van oude boerderijen ligt het op een kruispunt van wegen. Eromheen zijn de bolvormige akkers – essen – herkenbaar die we bij alle esdorpen vinden.

Donderen ligt op de Rolderrug, een hoger gelegen rug van zand en keileem die in de ijstijden is ontstaan. Op de rand van deze rug, aan de zuidoost rand van de Zuideres, is lang een zandgroeve in gebruik geweest voor de aanleg van wegen. Door de afgraving ontstond een metershoge steilrand die een prachtig inkijkje geeft in de aardkundige geschiedenis van het Hondsruggebied. Het laat de sporen zien van drie verschillende ijstijden, ontstaan onder invloed van ijs, wind en water. Een geschiedenis van meer dan 100.000 jaar.

Vanwege dit unieke bodemprofiel is de steilrand van Donderen uitgeroepen tot aardkundig monument. Er zijn er inmiddels zes in Drenthe. De steilrand is toegankelijk gemaakt voor bezoekers zodat u zich ter plekke kunt verbazen over dit leesboek van onze bodem. En met een beetje geluk ziet u vlakbij een Nederlandse landgeit grazen, een van de meest zeldzame huisdierrassen in ons land.

Fietsknooppunten

⑤ Voor de steilrand bij het verlaten van het dorp rechtsaf, Oosterwaterweg.

Route Vries

Het Meisje van Yde

Bij het uitgraven van een klein veentje vonden veenarbeiders in 1897 het deels vergane lijk van een jong meisje. Zij bleek door een misdrijf om het leven te zijn gebracht. De band waarmee ze was gewurgd zat nog om haar hals. Bovendien had ze een steekwond. De moord was echter verjaard want het lijk bleek al 2000 jaar oud te zijn.

Waarschijnlijk is het Meisje van Yde - zoals zij genoemd wordt - rond het begin van onze jaartelling geofferd om de Germaanse goden gunstig te stemmen. Daarna is ze in een klein moeras gedumpt. Dankzij de conserverende werking van veen is het lichaam uitzonderlijk goed bewaard gebleven. Het bleek zelfs mogelijk haar gezicht te reconstrueren.

De resten van het meisje zijn te bekijken in het Drents Museum te Assen. De gemeente Tynaarlo heeft vlakbij de plek waar zij is gevonden een monument ingericht. Het bestaat uit een aantal cirkels van zwerfkeien, op de rand van een akker en het bos. De kunstenaar Bert de Boer heeft het Gebroken Cirkel genoemd, naar het te vroeg afgebroken leven van het meisje.

Fietsknooppunten

⑩-④② waar de route naar links afbuigt over de provinciale weg, gaat u rechts, links en weer rechts.

Foto rechts:
Monument Meisje van Yde

Reconstructie Meisje van Yde

Route Vries

Noord-Willemskanaal met Bosch en Vaart

Na de Tweede Wereldoorlog bestond een onverwoestbaar optimisme over de kansen voor de beroepsvaart in Drenthe. Tussen 1965 en 1985 werden de belangrijkste kanalen – waaronder het Noord-Willemskanaal – geschikt gemaakt voor grotere schepen tot wel 600 ton. Rijk en provincie pasten de diepte en breedte van deze kanalen aan. Bruggen en sluisen verdwenen of werden aangepast aan de nieuwe eisen.

Foto rechts:

Landhuis Bosch en Vaart

De nieuwe sluis bij Vries kwam eind jaren '80 gereed. Met zijn lengte van 65 meter was het een van de grootste sluisen in Drenthe. Het waterwerk was echter bij de opening al te klein voor de toen gangbare tonnages en heeft nauwelijks beroepsvaart zien passeren. De binnenvaart werkt nu met schepen tot 3.000 ton. De Drentse kanalen zijn vooral het domein voor de pleziervaart geworden.

Vorbij de sluis ziet u aan de overkant het landgoed Bosch en Vaart liggen. Het landhuis met de prachtige veranda dateert uit 1880. Zoals de naam al zegt, lag er vroeger een bos dat allang is gekapt. Het huis is particulier bezit maar het landgoed is voor publiek opengesteld.

Sluiswachterhuis Sluis Vries

Fietsknooppunten

08-42

Zuidlaren

Route Zuidlaren

De route start aan het Noord-Willemskanaal bij Glimmen en steekt vervolgens de Hondsrug over naar het Zuidlaardermeer. Weer terug op de Hondsrug rijdt u vervolgens langs Noord-, Mid- en Zuidlaren naar het beekdal van de Drentsche Aa. U steekt het Noord-Willemskanaal weer over, gaat om het vliegveld Eelde heen en komt door de polders ten oosten van Eelde terug bij het startpunt.

Route (37 km)

Startpunt: Aanlegplaats Oosterbroeksebrug, Glimmen

Fietsknooppunten

78-81-87-57-59-88-54-55-64-60-62-66

61-58-56-08-14-16-28-78

U kunt de route downloaden via deze link:
Noord-Willemskanaal - Start Glimmen

Route Zuidlaren

Oostpolder

Vanaf het Noord-Willemskanaal fietst u oostwaarts en steekt bij Glimmen de Hondsrug over. U daalt snel weer af naar de weidse Oostpolder. De Oostpolder is een voormalig veengebied dat in de 19^e eeuw werd ontgonnen. De oorspronkelijke slotenverkaveling is nog helemaal intact gebleven. Blickvanger is poldermolen De Biks die het overtollige water uit de polder pompte. Vlak voor Noordlaren staat een oud gemaal – opvolger van de molen - dat de polder later droog hield. De Oostpolder is nu een waterwinningsgebied en dient als waterberging. Het moet zorgen dat de bewoners van de stad Groningen bij hevige regenval droge voeten houden.

Foto rechts:
Molen De Biks

Oostpolder met gemaal
op achtergrond

De route buigt bij knooppunt 88 af maar als u een klein stukje rechtdoor rijdt komt u aan de oevers van het Zuidlaardermeer. Dit is nu het grootste meer van Drenthe en Groningen – de provinciegrens loopt over het meer. Oorspronkelijk was het echter een wijde bocht in de rivier de Hunze. Toen in de Middeleeuwen het waterpeil steeg, liep dit deel van het rivierdal onder water tot aan de rand van de Hondsrug.

Fietsknooppunt

⑦⑧-⑧①-⑧⑦-⑤⑨-⑧⑧-⑤④

Route Zuidlaren

Noordlaren

Vanuit de Oostpolder fietst u zo het beschermde dorpsgezicht van Noordlaren binnen. De tijd lijkt er te hebben stilgestaan met de eeuwenoude kerk uit de 13^e eeuw. Het dorp is in de Middeleeuwen op de rand van de Hondsrug gebouwd. De oudste akkers lagen iets lager op de hellingen naar het water. Toen het waterpeil steeg, kreeg het dorp een haventje dat nog steeds bestaat en langs een waterweg verbonden is met het Zuidlaardermeer.

Foto rechts:
Haven Noordlaren

Het gebied van Noordlaren is al veel langer bewoond. Iets buiten het dorp vind u één van de twee Groningse hunebedden. Het is het enige dat nog op zijn oorspronkelijke plaats ligt. Het hunebed van Farmsum (Delfzijl) is namelijk afgebroken en in een museum geplaatst.

Noordlaren is vooral bekend om zijn ijsbaan. Regelmatig haalt het dorp de landelijke pers omdat het de eerste marathon op natuurijs organiseert, voor het laatst nog in 2017. Sommige mensen denken zelfs dat het daarom de koudste plek van ons land is. Waarschijnlijk is het geheim een paar goede ijsmakers.

Fietsknooppunt

⑤④-⑤⑤

Ijsbaan Noordlaren

Route Zuidlaren

Website

www.geoparkdehondsrug.nl

Foto rechts:
Paviljoen en haven
De Bloemert

De Bloemert - Geopark

Tussen Noord- en Midlaren komt u langs recreatiepark en -haven De Bloemert. Het park bestaat al vanaf 1934 toen het opmerkelijke paviljoen met torentje aan het water is gebouwd. Het terrein is al veel vroeger bewoond want 2500 jaar geleden lag hier al een kleine nederzetting. In de 11^e eeuw zijn de bewoners weggetrokken naar het naburige Midlaren en Noordlaren.

In het park kunt u een expeditiepoort bezoeken van Geopark de Hondsrug. Het Hondsruggebied bestaat uit een stelsel van evenwijdig lopende ruggen in het landschap, van elkaar gescheiden door beekdalen. Dit patroon is in de Saale-ijstijd ontstaan, zo'n 150.000 jaar geleden, toen een ijsstroom vanuit het Noordzeegebied over het huidige Drenthe en Groningen heen schoof. Nergens anders in Noordwest-Europa kennen we een soortgelijk systeem van ruggen en dalen uit de ijstijden dat zo goed bewaard en zichtbaar is gebleven.

Vanwege deze unieke ontstaansgeschiedenis, in combinatie met de prachtige natuur en cultuur, heeft het hele gebied de status van UNESCO Global Geopark gekregen. Als eerste en vooralsnog enige in Nederland. De status geldt niet alleen de Hondsrug zelf maar ook het aangrenzende Hunzedal en het veengebied van Zuidoost-Drenthe.

Fietsknooppunt

⑤4-⑤5

Route Zuidlaren

Midlaren hunebedden

Een van de best bewaarde geheimen van Drenthe ligt verscholen achter twee oude boerderijtjes in Midlaren. Het pad voert u naar twee hunebedden die in een idyllische setting vlak naast elkaar liggen. Een groep eeuwenoude eiken versterkt de eerbiedwaardigheid van de plek.

Hunebedden zijn grafkelders van een volk dat 5000 jaar geleden leefde. Vanwege de vorm van hun aardewerk kregen zij de naam Trechterbekercultuur. Deze familiegraven zijn maar enkele eeuwen in gebruik geweest. Daarna werden de doden onder grote heuvels begraven. De huizen van de hunebedbouwers hebben we nooit gevonden maar moeten ongetwijfeld in de buurt hebben gelegen. Toen onze voorouders in de 17e eeuw meer belangstelling kregen voor deze stenen monumenten, waren zij er van overtuigd dat er reuzen – hunen – in geleefd hadden. Wie anders kon deze stenen verslepen en opstapelen?

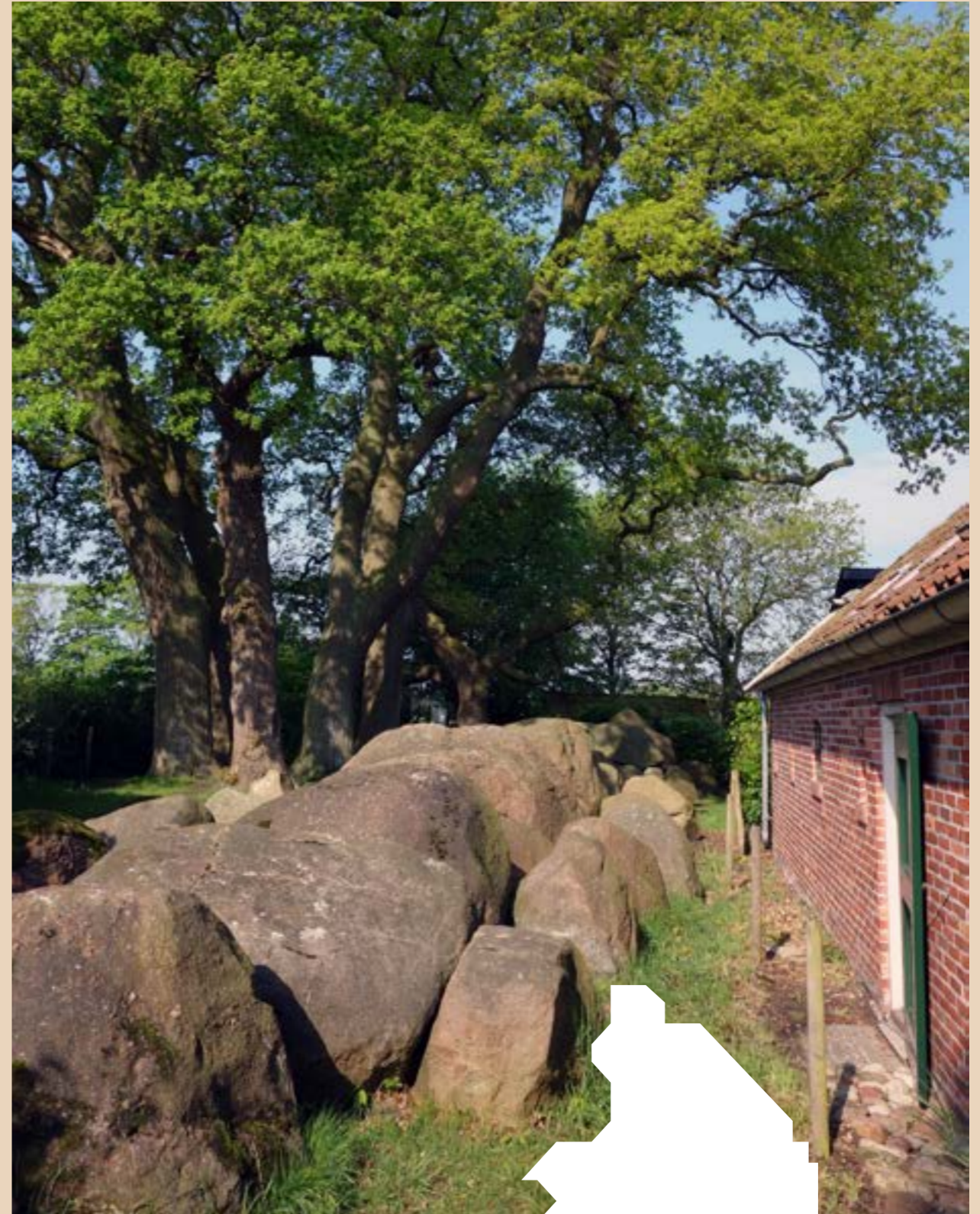
Midlaren ligt halverwege de kerkdorpen Noord- en Zuidlaren. Een 'laar' is een plek bij bosweiden wat verwijst naar de ligging aan de rand van de Hondsrug. Het dorp staat nu vooral in het teken van de recreatie aan het Zuidlaardermeer met de havens van De Bloemert, Meerwijck en Meerzicht in de buurt.

*Hunebedbouwers,
Johan Picardt 1660*

Fietsknooppunt

⑥4 – ⑥0

Route Zuidlaren

Zuidlaren

Website

www.dewachter.nl

Zuidlaren is waarschijnlijk het dorp met de meeste brinken. Het waren er ooit tien. Het aantal heeft te maken met de Zuidlaardermarkt, de oudste en grootste paardenmarkt van West-Europa. De paardenmarkt wordt nog steeds iedere derde dinsdag in oktober gehouden. De meer dan 150.000 bezoekers - verspreid over zes dagen - komen ook op de warenmarkt af die zich uitstrekt over een lengte van ruim vier kilometer.

*Foto rechts:
Kerkbrink, Zuidlaren*

Met al zijn winkels en horeca is Zuidlaren het toeristisch centrum van de streek. Aan het eind van de lange winkelstraat met zijn vaak oude huizen staat de middeleeuwse kerk. Vlak daarachter ligt het 17^e eeuwse landhuis Laarwoud. Naar verluidt heeft Berend Botje daar gewoond - u weet wel, van het liedje - die uit varen ging en nooit weerom kwam.

Molen de Wachter, aan het havenkanaal, is een van de mooiste molens in Drenthe. Het was een koren- en oliemolen waar meel gemalen en olie geperst werd. Het hele complex is prachtig bewaard gebleven en open voor bezoekers. De eigenaar kocht met vooruitziende blik oude interieurs op zodat het nu een treffend beeld geeft van het dagelijks leven rond 1900.

Fietsknooppunt

⑥4-⑥0-⑥2

*Monument Zuidlaardermarkt,
Frans Ram, 2000*

Route Zuidlaren

Dennenoord

In 1895 verrees aan de rand van Zuidlaren een psychiatrische inrichting. De 'Vereniging tot Christelijke Verzorging van Krankzinnigen en Zenuwlijders in Nederland' verwachtte dat de bosrijke omgeving een heilzame werking op de patiënten zou hebben. Het werd Dennenoord gedoopt, naar het bos waar het in lag.

Dennenoord groeide uit tot een apart dorp, met achttien paviljoens, woningen voor het personeel, een eigen ziekenhuis, kerk, landbouwbedrijf en watertoren. Ook bezat het een smederij, timmerwerkplaats en landbouwgrond om de bijna duizend verpleegden en medewerkers te voeden. Het grootste deel van Dennenoord is nog steeds in gebruik als psychiatrische inrichting en toegankelijk voor bezoekers.

Aan de overkant van de weg werd in 1931 een open afdeling gebouwd, bekend als het Noorder Sanatorium. Het gebouw met de markante toren in het midden is opgetrokken in een expressionistische stijl, verwant aan de Amsterdamse School. Het is een van de meest indrukwekkende monumenten van Drenthe. Omdat het zo goed bewaard is gebleven, heeft het hele complex van Dennenoord met Noorder Sanatorium de status van beschermd dorpsgezicht gekregen.

Fietsknooppunt

⑥0-⑥2

Foto rechts:
Watertoren Dennenoord

Noorder Sanatorium

Route Zuidlaren

Website

www.groningenairport.nl

Groningen Airport Eelde

In de jaren '20 van de vorige eeuw kwam de burgerluchtvaart op. Al snel waren er plannen voor een luchtverbinding vanaf de nationale luchthaven Schiphol naar Groningen. Na een geslaagde lobby wees de minister in 1931 het nieuwe luchthaventerrein aan Eelde toe, onder de rook van Groningen.

Direct na de inval in 1940 namen de Duitsers het vliegveld in. Vervolgens stegen van hier Duitse vliegtuigen op om de Nederlandse stellingen bij de Afsluitdijk te bombarderen. Tijdens de oorlog breidden zij het vliegveld sterk uit, onder andere met stenen loodsen die beschilderd werden als gewone boerderijen. Enkele van deze gebouwen staan nog steeds rond de luchthaven.

Na de oorlog kende het vliegveld een sterke groei. De twee start- en landingsbanen van Groningen Airport Eelde verwerken nu jaarlijks ca. 180.000 passagiers. Pronkstuk van de luchthaven is de voormalige Rijksluchtvaartschool uit 1953. Het kleurenschema van het hoofdgebouw is namelijk het laatst bekende werk van Bart van der Leck, de beroemde kunstenaar van De Stijl en geestverwant van Mondriaan.

Fietsknooppunt

⑤⑥-①⑧-①④-①⑥

Rijksluchtvaartschool

Route Zuidlaren

Waterburcht Eelde

Als u bij knooppunt 16 een stukje verder rijdt, komt u bij een bijzonder archeologisch monument, de waterburcht van Eelde. De heren van Eelde lieten op deze natte, dus goed verdedigbare, plek in 1266 een versterking bouwen. De burcht bestond uit een aarden heuvel waar een toren op stond, beschermd door een houten palissade. Om het terrein heen lagen maar liefst drie grachten, vandaar de term waterburcht.

Het eerste fort heeft niet lang gestaan. Het werd direct na de bouw aangevallen en verwoest. Waarschijnlijk hebben de heren het weer opgebouwd waarna het tot in de 14e eeuw als woning van de voorname familie dienst heeft gedaan. Later heeft er het adellijk huis Terborch gestaan dat in de 18^e eeuw onder de slopershamer kwam.

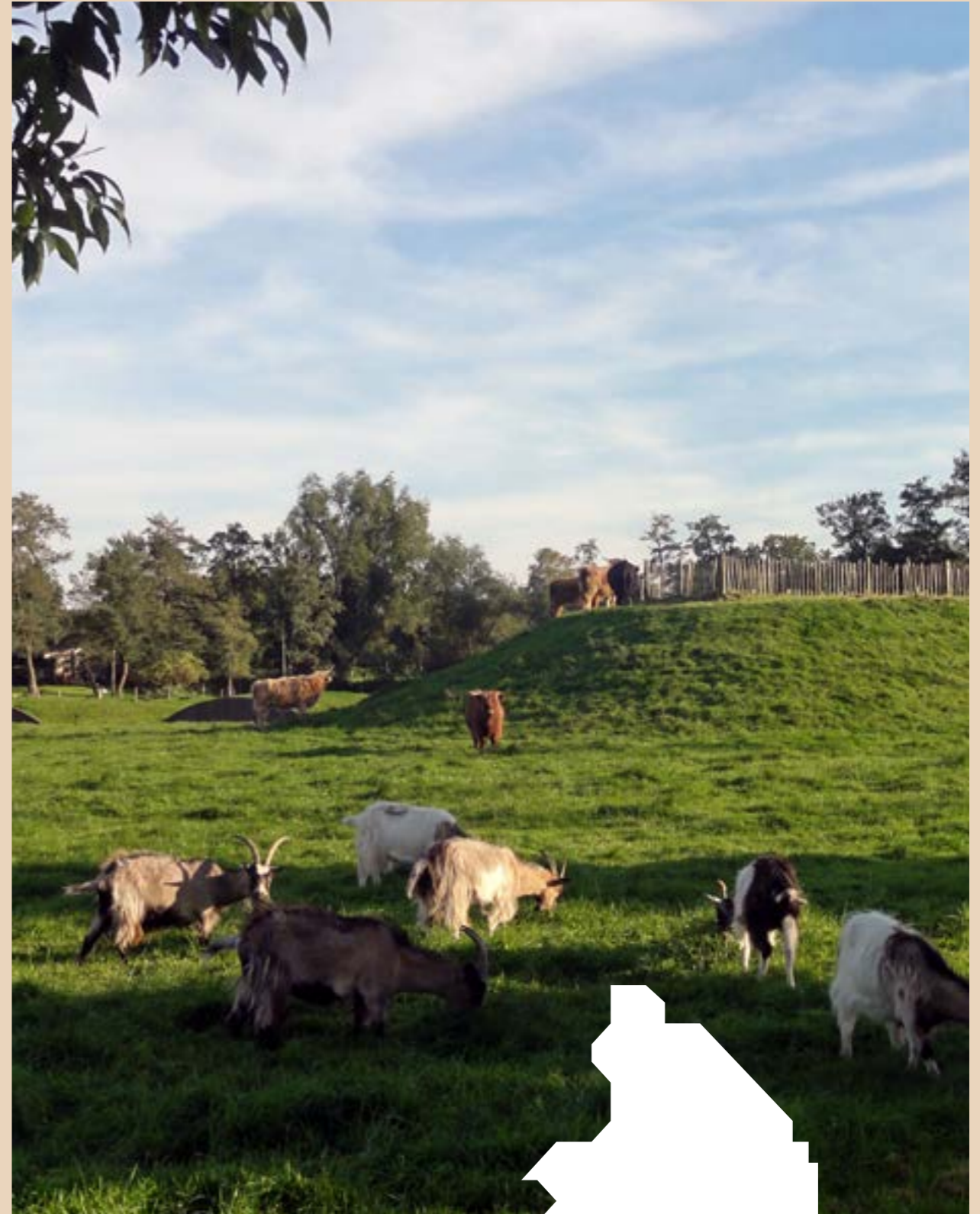
Het terrein werd niet meer bebouwd zodat de resten in de grond bewaard bleven. In 2000 is de waterburcht deels gerestaureerd waarbij de heuvel en een deel van de grachten weer zichtbaar zijn gemaakt. De versterking wordt nu bevolkt door een leger van geiten en Schotse hooglanders.

Fietsknooppunt

⑩

Reconstructie kasteelheuvel

Groningen

Route Groningen

De route start aan het Hoornsemeer. Langs het Hoornsemeer en de Onlanden bereikt u het centrum van Groningen. Over de flank van de Hondsrug fietst u naar Haren en steekt ter hoogte van Glimmen het Noord-Willemskanaal over. De route loopt dwars door de landgoederen van Eelde-Paterswolde en doet beide dorpen aan. Langs de veenontginning van het Friescheveen en het Hoornsediëp bereikt u weer het startpunt.

Route (36 km)

Startpunt: Aanleg- en parkeerplaats Hoornsemeer

Fietsknooppunten

Naar ⑩-⑨-①-⑧-⑤-⑥-⑧-⑦-②-④-⑦-
⑧-⑤-⑥-④-⑩

U kunt de route downloaden via deze link:
Noord-Willemskanaal - Start Hoornsemeer

Route Groningen

Paterswoldsemeer en Hoornsemeer

Het Paterswoldsemeer en Hoornsemeer vormen het grootste watersportgebied van Drenthe en Groningen. Het water klotst hier tegen de stadsrand van Groningen aan zodat het een ideaal uitje is voor bewoners. Op mooie dagen zitten de terrassen vol en biedt de waterplas een vrolijk beeld van zeilers, zwemmers en zonnebaders.

Het Paterswoldsemeer is van oorsprong een veenmoeras dat vanaf de 17^e eeuw voor de turf is afgegraven. Het gebied liep vol water zodat een grote plas ontstond. Begin 20^e eeuw kwam de eerste waterrecreatie op. De verveners begonnen bootjes te verhuren en er kwamen enkele uitspanningen langs het water. Later verschenen aan de oevers van het meer nieuwe huisjes en recreatieparken. In de jaren '70 werd het Hoornsemeer gegraven zodat de stad echt aan het water kwam te liggen.

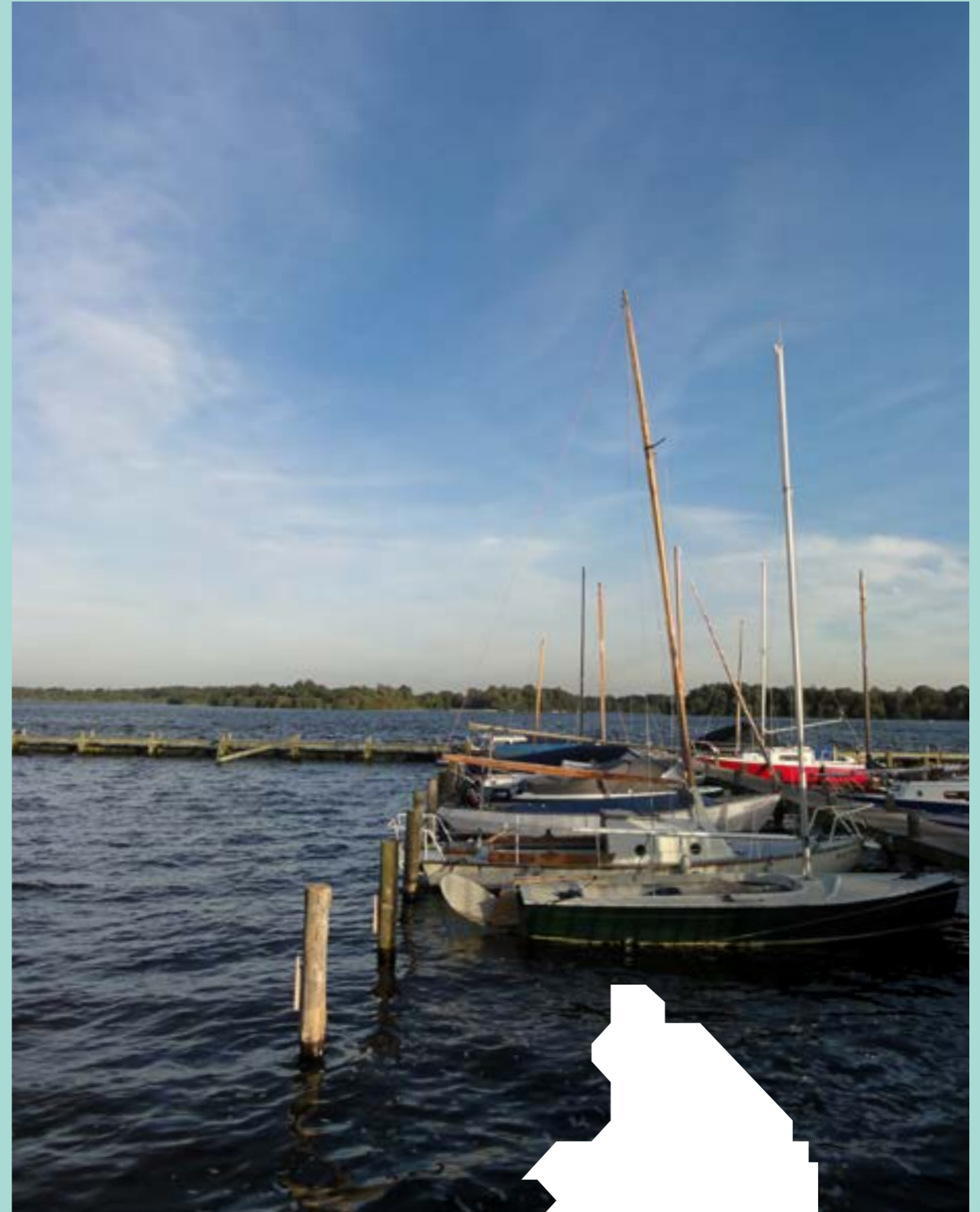
Het meer was altijd door een dijkje gescheiden gebleven van het Hoornsediep - restant van de Drentsche Aa - en het Noord-Willemskanaal. Het dijkje is nu een prachtige fietsroute door het gebied. In 1927 werd een sluis aangelegd - de Nijeveensterkolk - tussen het meer en het Hoornsediep zodat kleine boten het meer kunnen bereiken. Aan het eind van de route fietst u hierlangs.

Fietsknooppunten

⑩-④

Oever Paterswoldsemeer

Route Groningen

De Onlanden

Website

www.natuurmonumenten.nl/natuurgebied/de-onlanden

Het is een goed bewaard geheim dat er ook in Drenthe terpen voorkomen. Zij liggen in een moerassig veengebied, tussen de beekdalen van het Eelderdiep en het Peizerdiep. Het moet er zo vreselijk zijn geweest dat het De Onlanden werd genoemd. Dat weerhield enkele ondernemende pioniers er niet van het gebied in te trekken om er een bestaan op te bouwen.

Tussen de 11^e en de 14^e eeuw ontstonden zo verspreid over het gebied groepjes boerderijen die elk op een terp lagen. Zelfs het vee kon droge poten houden op speciaal voor hen aangelegde heuveltjes. Dieren vormden immers het grootste kapitaal. Van de boerderijen is nu niets meer over maar de heuveltjes zijn bewaard gebleven. Het is nauwelijks voor te stellen dat mensen zich hier ooit in leven hebben kunnen houden. De hoogte moet maar net voldoende zijn geweest om de voeten droog te houden

Vanuit bezoekerscentrum De Onlanderij kunt u fietstochten door het ruige natuurgebied maken. U moet wel goed kijken om de Drentse terpen te zien. Het is natter dan ooit omdat het als waterberging is ingericht. Zo houdt de stad Groningen droge voeten bij extreme regenval.

Fietsknooppunten

09

Bezoekerscentrum
De Onlanderij

Route Groningen

Groningen

Website

www.groningermuseum.nl
www.noordelijkscheepvaartmuseum.nl

*Foto rechts:
Groninger museum*

Noordelijk Scheepvaartmuseum

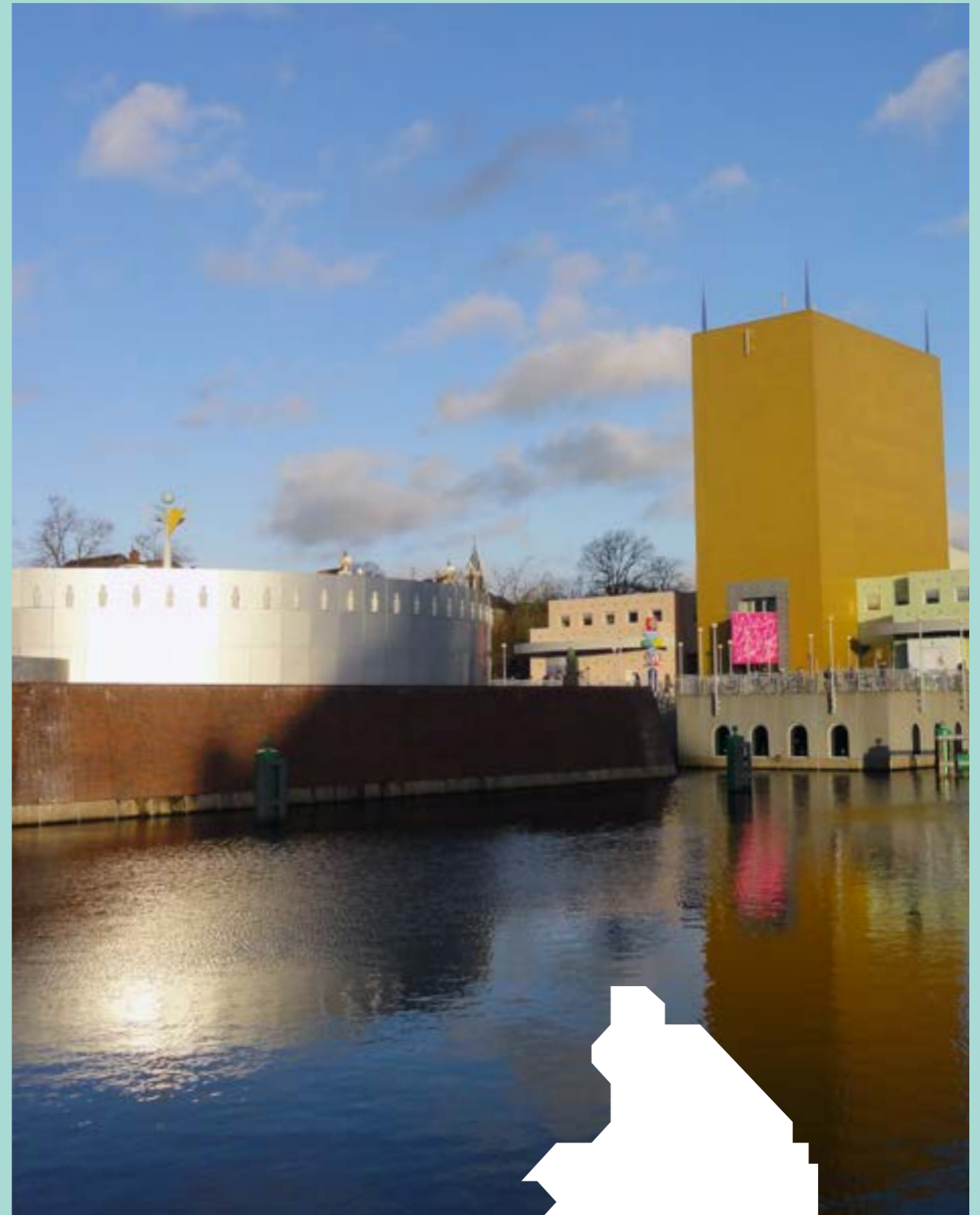
Groningen is ontstaan op het uiterste puntje van de Hondsrug. Net voorbij het dorp kwamen de Hunze en de Drentsche Aa samen - die ieder langs een flank van de Hondsrug liepen - en stroomden als Reitdiep naar de Waddenzee. Tot de sluizen bij Zoutkamp in 1877 werden aangelegd had Groningen een open verbinding met de zee.

Als poort naar de zee en het laaggelegen kleigebied met zijn vele wierden ontwikkelde Groningen zich tot de belangrijkste stad in het noorden. De turf, nodig als brandstof om de bedrijvigheid gaande te houden, werd vanuit de oostelijke Drents-Groningse venen over de Hunze aangevoerd. De Drentsche Aa was echter nauwelijks bevaarbaar zodat pas met de aanleg van het Noord-Willemskanaal een fatsoenlijke verbinding met Drenthe en Overijssel tot stand kwam.

De aankomst vanaf het kanaal in de stad is spectaculair. De bijzondere vormen en felle kleuren van het Groninger Museum springen direct in het oog. Het gebouw is in 1994 gebouwd op een eiland. Vandaar komt u meteen in de prachtige binnenstad met zijn historische huizen, hofjes en kerken. Vergeet vooral niet het Noordelijk Scheepvaartmuseum te bezoeken dat in twee middeleeuwse panden is gevestigd.

Fietsknooppunten

⑧4-⑧5-⑧1

Route Groningen **Haren**

Website

www.hortusharen.nl

*Foto rechts:
Villa in Haren*

Hortus Haren

Als u over de Hondsrug naar het noorden fietst, ziet u dat het landschap langzaam van karakter verandert. Dorpen en boerderijen maken plaats voor een aaneengesloten bebouwing met prachtige villa's ertussen. De lange Hereweg door Haren tot in de stad Groningen blijkt een staalkaart van noordelijke architectuur.

Het dorp Haren dateert uit de Middeleeuwen toen boeren zich blijvend op deze plek vestigden. Dat werd anders toen welgestelde Groningers vanaf de 17e eeuw in het dorp neerstreken. Zij wilden de hectiek van de drukke stad ontvluchten - toen al - en werden aangetrokken door de prachtige vergezichten vanaf de Hondsrug. Sindsdien is Haren uitgegroeid tot een villadorp waar veel mensen wonen die in Groningen werken.

Haren heeft een levendig centrum met veel winkels en horeca. Aan de rand van het dorp ligt een van de grootste botanische tuinen van Nederland, de Hortus Haren. De tuin komt voort uit de 17e-eeuwse plantenverzameling van een Groningse apotheker die later door de Universiteit is aangekocht. Op het terrein kunt u een wilde plantentuin, een Keltische tuin en zelfs een Chinese tuin met authentiek Chinees theehuis bezoeken.

Fietsknooppunten

⑧1-⑦5-②7-⑧4

Route Groningen **Landgoederengordel**

Website

www.museumvosbergen.nl

Vanaf de 17^e eeuw bouwden notabelen uit Drenthe en Groningen grote buitenverblijven langs de Drentsche Aa bij Eelde en Paterswolde. Samen vormen ze een bijna onafgebroken, kilometerslange reeks van landhuizen en tuinen, afgewisseld met bos, natuurterreinen en weilanden. Bijna het hele gebied is openbaar toegankelijk voor wandelaars.

*Foto rechts:
Landgoed Lemferdinge*

Het deel van de landgoederengordel bij Paterswolde bevat de meeste landhuizen. Vooral Vennebroek (1848) en De Braak (1825) zijn een bezoek meer dan waard. De tuin van De Braak is door de beroemde landschapsarchitect Roodbaard in Engelse stijl aangelegd. De kronkelende vijvers, slingerpaden en heuveltjes zijn goed bewaard gebleven. Het landhuis is later gesloopt.

Bij Eelde vallen vooral Lemferdinge - waarvan alleen het schathuis nog overeind staat - en Vosbergen op. In de witte villa van Vosbergen is een museum voor muziekinstrumenten gehuisvest. Vanuit de bosrijke omgeving heeft u prachtige doorkijkjes op het open polderlandschap dat grenst aan de landgoederen. De hele landgoederengordel heeft de status van beschermd dorpsgezicht vanwege zijn uitzonderlijke landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten.

Fietsknooppunten

⑦⑧-②⑧-②⑤

*Toegangspoort
landgoed Vennebroek*

Route Groningen **Eelde**

Website

www.museumdebuitenplaats.nl
www.klompemuseum.nl

*Foto rechts:
Museum De Buitenplaats*

*Internationaal
Klompemuseum*

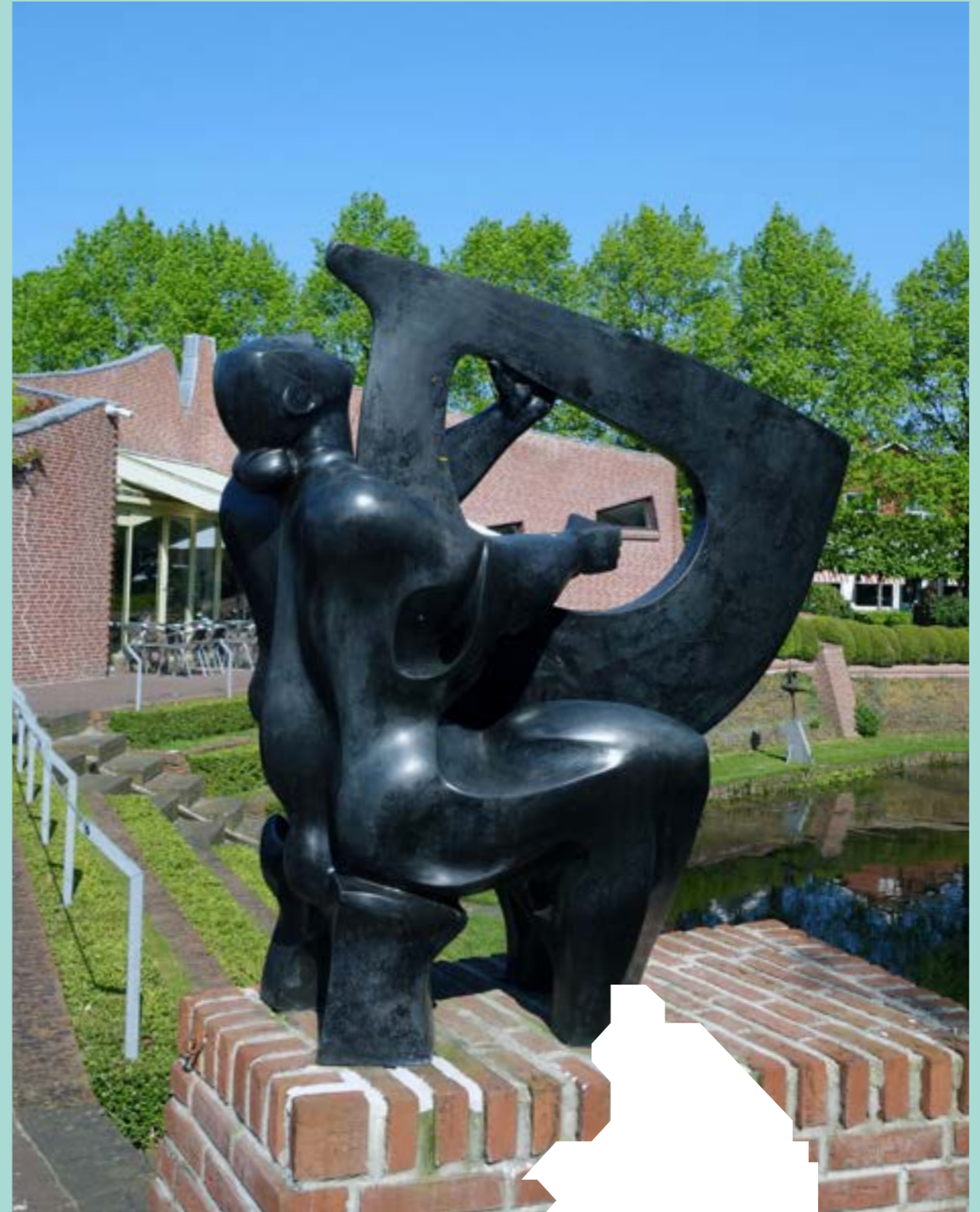
Eelde is ontstaan op een smalle zandrug die parallel loopt aan de Drentsche Aa. Aan de overkant ligt de Hondsrug. Het dorp had al vroeg een kerk. Het huidige gebouw dateert uit de 14^e eeuw maar we weten uit een beschrijving van 1139 dat er toen al een kerk stond. In de loop van de 20^e eeuw zijn Eelde en Paterswolde aan elkaar gegroeid en vormen nu een dubbeldorp.

Midden in Eelde ligt de Buitenplaats, het museum voor figuratieve kunst. Het moderne, door de architecten Alberts en Van Huut ontworpen gebouw, past wonderwel tussen de oude kerk en het 17^e eeuwse Nijssinghuis. Het museum toont en verzamelt figuratieve kunst van na 1945. Hierbij ligt de nadruk op in Nederland woonachtige kunstenaars.

Verrassend is de aanwezigheid van het Internationaal Klompemuseum in Eelde. Het heeft de grootste collectie houten schoeisel ter wereld: 2.200 paar klompen en schoeisel met een houten zool uit 43 verschillende landen. Als u denkt dat Nederland het klompenland bij uitstek is, moet u zeker eens de uitgebreide collectie Franse klompen bekijken.

Fietsknooppunten

②⑧-②⑤

Route Groningen **Paterswolde**

Paterswolde vormt een tweelingdorp met Eelde. Het is als boerennederzetting ontstaan langs de weg van Eelde naar Groningen. In de tijd van de verving van het Paterswoldsemeer ontwikkelde het zich van gehucht tot een echt dorp. In deze periode ontstond ook de landgoederengordel. Groninger notabelen lieten hun buitenhuizen bouwen in dit prachtige gebied onder de rook van de stad.

*Foto rechts:
Hotel Paterswolde*

Met de opkomst van het Paterswoldsemeer als watersportgebied – eind 19^e eeuw - werd Paterswolde een geliefde toeristenbestemming. Bezoekers konden terecht in fraaie hotels of huurden een in Jugendstil gebouwde villa. Op en aan het meer vonden zij volop ontspanning met speeltuinen, een doolhof, boottochtjes, zeilen, kanoën en zwemmen.

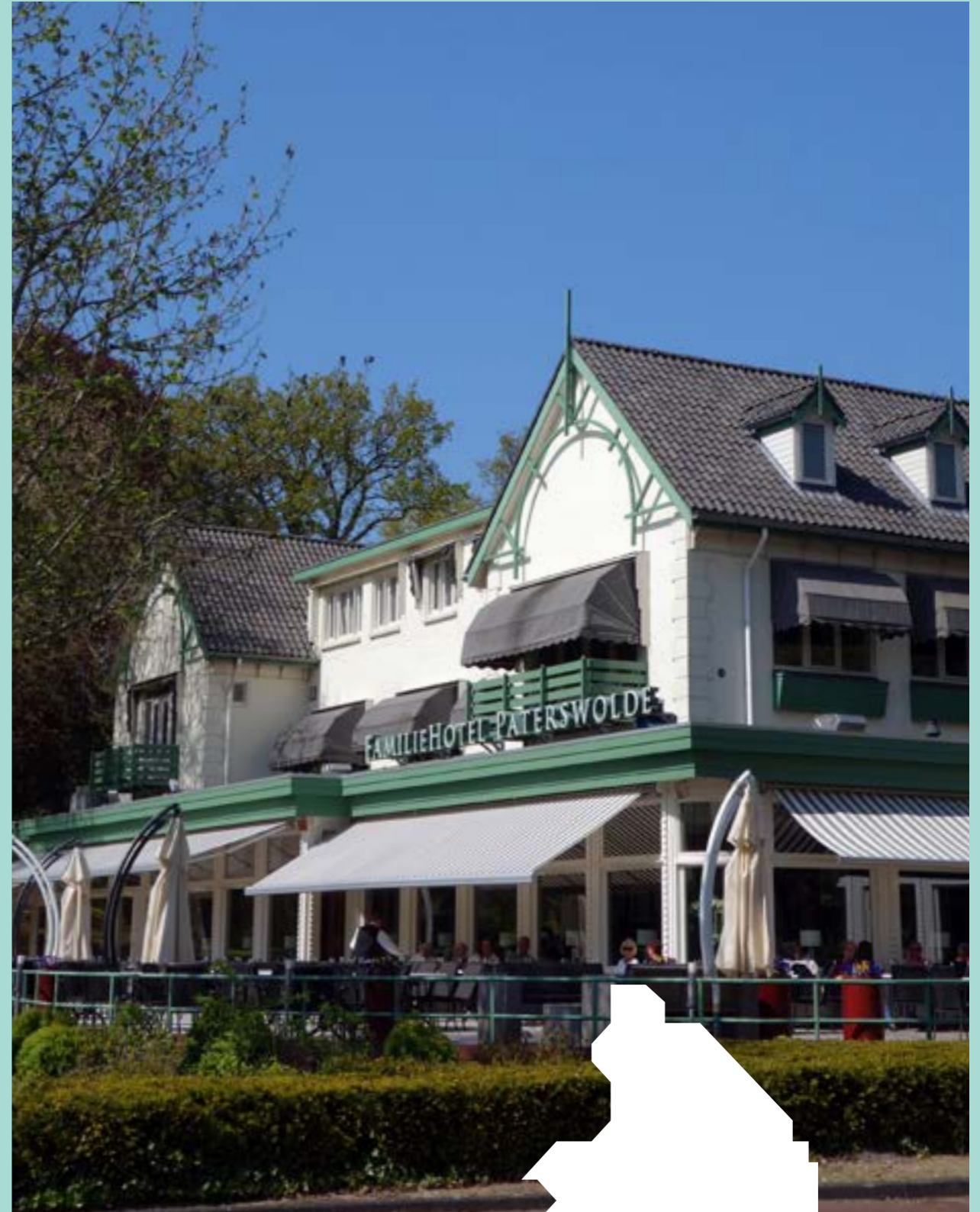
Na de Tweede Wereldoorlog kwam de klad in het toerisme. Gelukkig heb veel markante gebouwen de neergang overleefd zodat u nog een goede indruk krijgt van de grandeur van de vroegere toeristenplaats. De waterrecreatie is inmiddels helemaal opgeleefd. Langs het meer zijn volop haventjes, terrassen en strandjes te vinden. En anders biedt een wandel- of fietstocht door de bossen en landgoederen meer dan genoeg afleiding.

Monumentaal huis Paterswolde

Fietsknooppunten

②⑧-②⑤

Route Groningen **Friescheveen en Meerweg**

De veenaafgraving waaruit het Paterswoldsemeer is ontstaan strekte zich steeds verder naar het zuiden uit. Begin 19^e eeuw gingen de verveners de Drents-Groningse grens over. Het gedeelte in Drenthe is Frieschenveen gaan heten, naar de herkomst van de ontginners. Zij legden de veenbrokken te drogen op strookjes land in het veen – legakkers – waarvan er sommige nog te herkennen zijn in het gebied. Hierna verkochten zij de turf in Groningen.

Tussen het Paterswoldsemeer en het Frieschenveen loopt de Meerweg. Dit is een dijk die precies op de grens tussen beide provincies ligt. Omdat de grens zichtbaar moest blijven, is dit gedeelte niet vergraven. De winning en verkoop van turf was zo lucratief dat de verveners langs deze weg grote huizen konden bouwen. Ook vestigden zij hier recreatiebedrijfjes om de welgestelde Groningers te vermaken.

De veenbazen zijn verdwenen maar enkele van de mooiste villa's en gebouwen zijn bewaard gebleven. Er zijn nu horecabedrijven in gevestigd met een prachtig uitzicht over het Paterswoldsemeer. Pronkstukken zijn restaurant de Theekoepel, het clubgebouw van de zeilvereniging en de boothuizen van jachthaven de Zuidwesthoek.

Fietsknooppunten

②⑤ – ②⑥

*Foto rechts:
De Paalkoepel,
Paterswoldsemeer,
1908*

De Twee Provinciën

Assen

Wandelroute Assen

De wandelroute start op de Brink, het historische centrum van Assen. U bekijkt eerst de belangrijkste bezienswaardigheden rondom dit centrale plein, zoals het Drents Museum en Drents Archief. Vervolgens loopt u langs de Hertenkamp en het Asserbos naar de Vaart. De route volgt hierna de Blauwe As, eerst de Drentse Hoofdvaart en daarna het Noord-Willemskanaal, nu Kanaal geheten. U eindigt bij de Havenkade vanwaar u weer naar het centrum terugkeert.

Aan het eind van het eBook treft u een getekende plattegrond aan waarmee u zelf de route kunt uitstippelen.

Route (ca. 5 km)

Startpunt: Brink, Assen

Wandelroute Assen **Brink**

De oorsprong van Assen ligt aan de Brink. Hier vestigde zich rond 1260 het nonnenklooster Maria in Campis. De plek waar het oude klooster lag, in de buurt van Coevorden, was zo nat dat de nonnen er geen bestaan konden opbouwen.

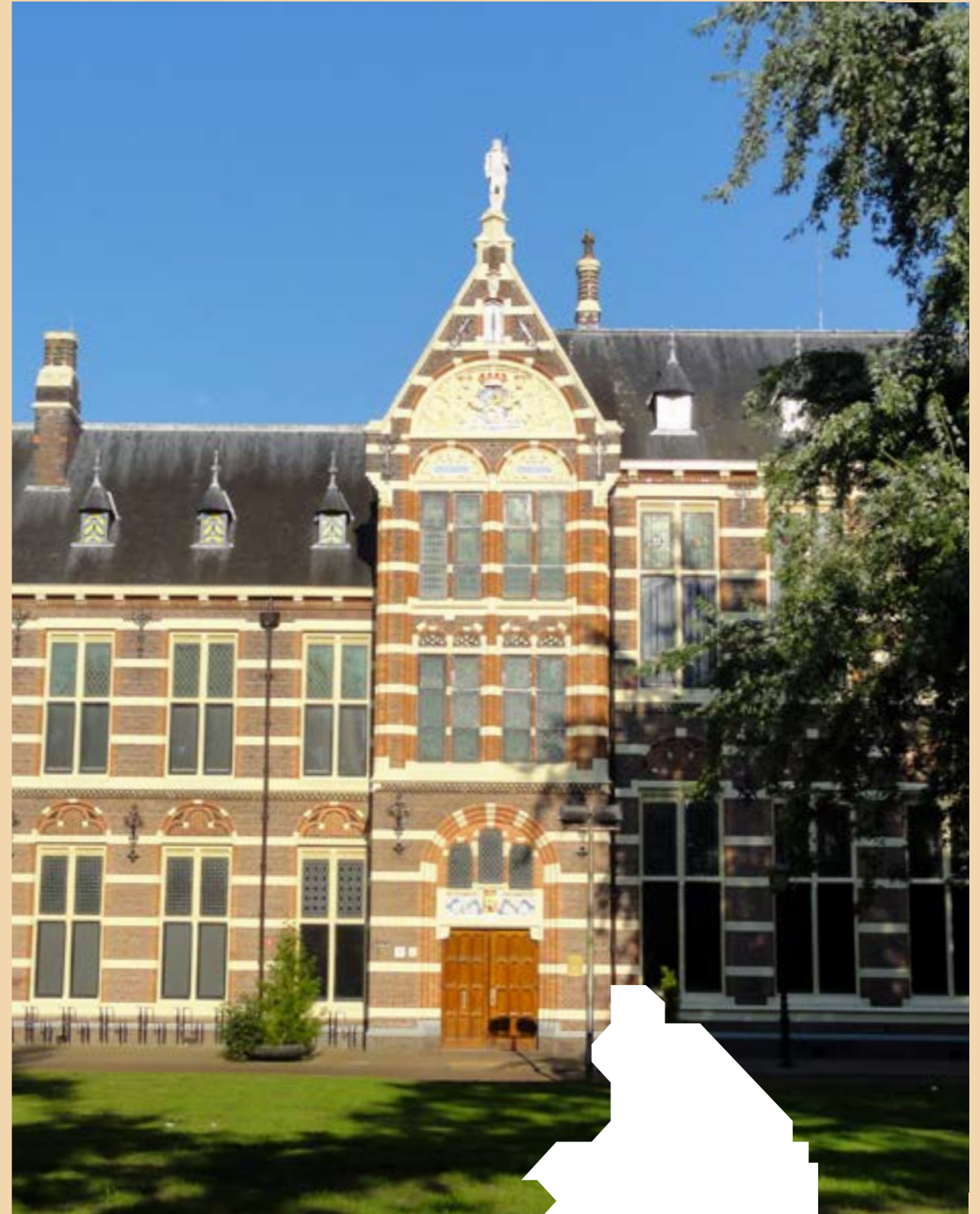
Eeuwenlang hebben vooral rijke dochters uit voornamelijk families het klooster bevolkt totdat het rond 1600 werd opgeheven. Stadhouders Willem Lodewijk van Nassau schonk het Asser klooster aan de net opgerichte Landschap Drenthe, de voorloper van de provincie. Het bestuur besloot in het leegstaande gebouw te vergaderen. Rondom het terrein ontstond een dorp met winkels, bedrijfjes en huizen voor ambtenaren dat uitgroeide tot de provinciehoofdstad Assen. Als klap op de vuurpijl schonk koning Lodewijk Napoleon de plaats in 1809 stadsrechten.

Mooi is dat de geschiedenis van Assen goed is af te lezen aan de gebouwen rondom de Brink. De oude kloosterkerk kijkt nog steeds over het groen uit. De kloostergebouwen hebben plaatsgemaakt voor het provinciehuis dat in de jaren '70 is verhuisd naar de rand van de stad. Het hele complex is nu onderdeel van het Drents Museum. Ook het gerechtsgebouw met gevangenis en het oude telegraafkantoor grenzen aan de Brink.

*Foto rechts:
Voormalig Provinciehuis,
nu Drents Museum*

Terrassen aan de Brink

Wandelroute Assen **Drents Museum**

Website

www.drentsmuseum.nl

Het Drents Museum huist in het gebouwencomplex van het voormalige klooster en provinciehuis. Alleen al een rondgang door de oude zalen is de moeite meer dan waard. Pronkstuk is de voormalige Statenzaal met wandschilderingen die de belangrijkste momenten uit de Drentse geschiedenis laten zien.

De vaste opstelling van het museum behandelt drie hoofdonderwerpen: Archeologie van Drenthe, Kunst rond 1900 (Jugendstil, Art Nouveau) en Figuratieve kunst na 1940. Toppers uit de vaste collectie zijn de goed geconserveerde resten van het Meisje van Yde (zie Route 2. Vries) en de kano van Pesse, het oudst bekende vaartuig ter wereld.

Het museum heeft naam gemaakt met spraakmakende tentoonstellingen waarin het topstukken van over de hele wereld toont. Aansprekende voorbeelden zijn de tentoonstellingen over de Dode Zee Rollen en het Chinese Terra Cotta-leger. Vanwege de steeds grotere toeloop is het museum in 2011 uitgebreid met een spectaculaire ondergrondse tentoonstellingszaal. De hoofdentree bevindt zich nu in een voormalig koetshuis dat via een onderaardse gang met de andere gebouwen is verbonden.

*Drostenhuis,
Drents Museum, 1778*

Wandelroute Assen **Drents Archief**

Website

www.drentsarchief.nl

Het oudste deel van het voormalige klooster – een stuk van de kloostergang - is te bezichtigen in het Drents Archief. Het is onderdeel van de ontvangstruimte waar geïnteresseerde bezoekers zich kunnen verdiepen in de Drentse geschiedenis.

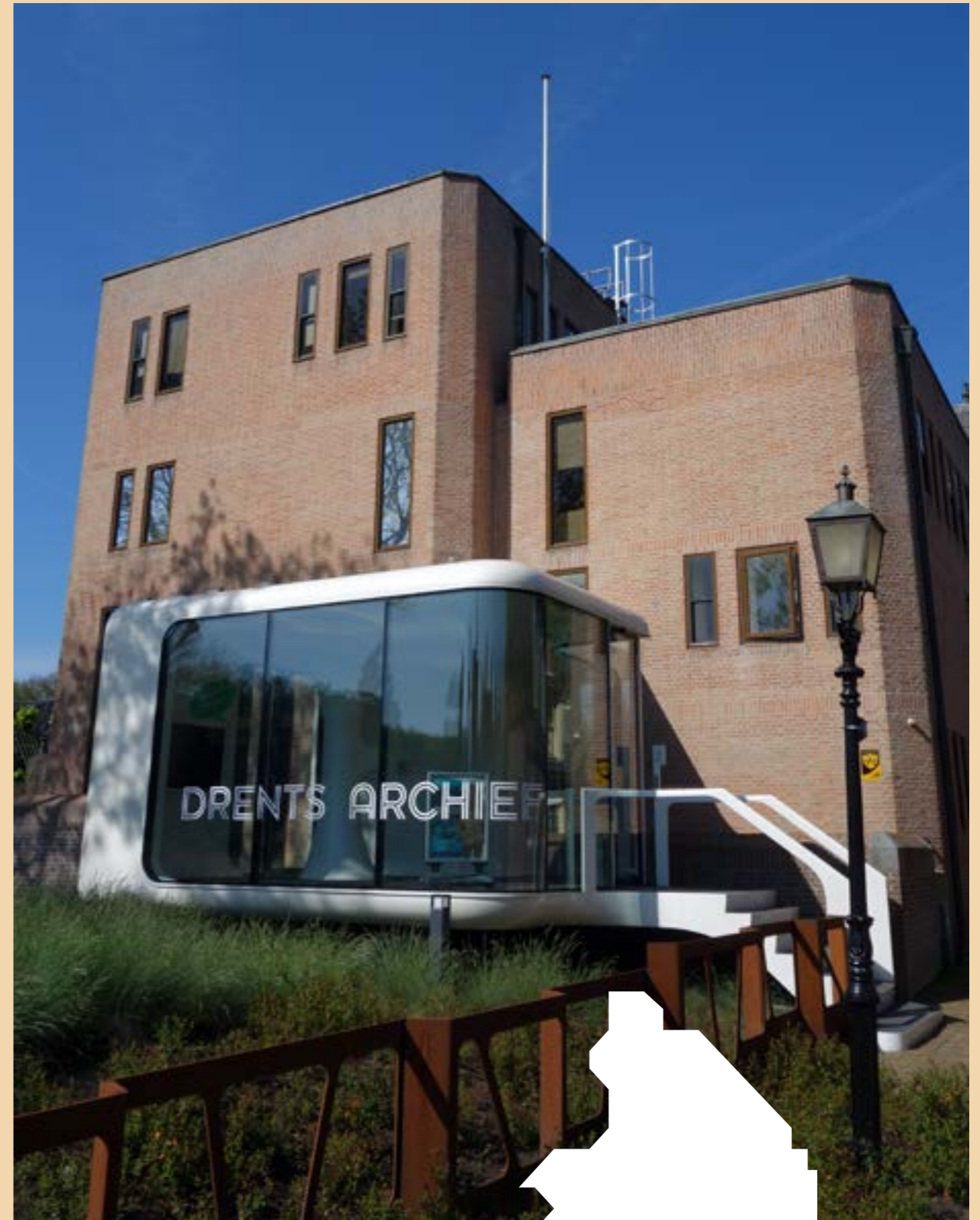
U komt het archief binnen door een bijzonder vormgegeven uitbouw die bijna geheel uit glas bestaat. De ingang staat model voor de vernieuwende manier waarop het archief zijn gasten ontvangt en de archiefstukken ontsluit. In de zogeheten Digilounge gaat u terug in de tijd met de middelen van nu. Op grote multitouchtafels zoomt u in op historische kaarten en topstukken uit de collectie. Of u test uw kennis van het Drentse verleden met een interactief spel.

Het Drents Archief heeft een bijzondere collectie beeldmateriaal. Veel foto's van bijna elk plaats in Drenthe maar ook oude films over bijvoorbeeld de TT. En misschien wilt u wel onderzoeken of een van uw voorouders ooit in Veenhuizen of Frederiksoord heeft gewoond. Ruim 1 miljoen Nederlanders stamt af van een bewoner van deze armenkoloniën. Het Drents Archief is voor iedereen gratis toegankelijk.

Naast de ingang staat het standbeeld van Bartje, de hoofdpersoon uit de boeken van Anne de Vries. Dit beeld is een replica, het origineel staat in het Archief.

Standbeeld Bartje

Wandelroute Assen **Landgoed Overcingel**

Rond 1600 werd Assen bestuurscentrum van Drenthe. Het duurde echter nog honderd jaar tot het eerste gebouw verrees dat paste bij de status van hoofdstad. Het nieuwe bestuur hief belastingen en de penningmeester, toepasselijk Ontvanger genoemd, boerde blijkbaar zo goed dat hij in 1698 een voornaam huis liet bouwen. Dit Ontvangershuis staat nog fier overeind en is onderdeel van het Drents Museum aan de Brink.

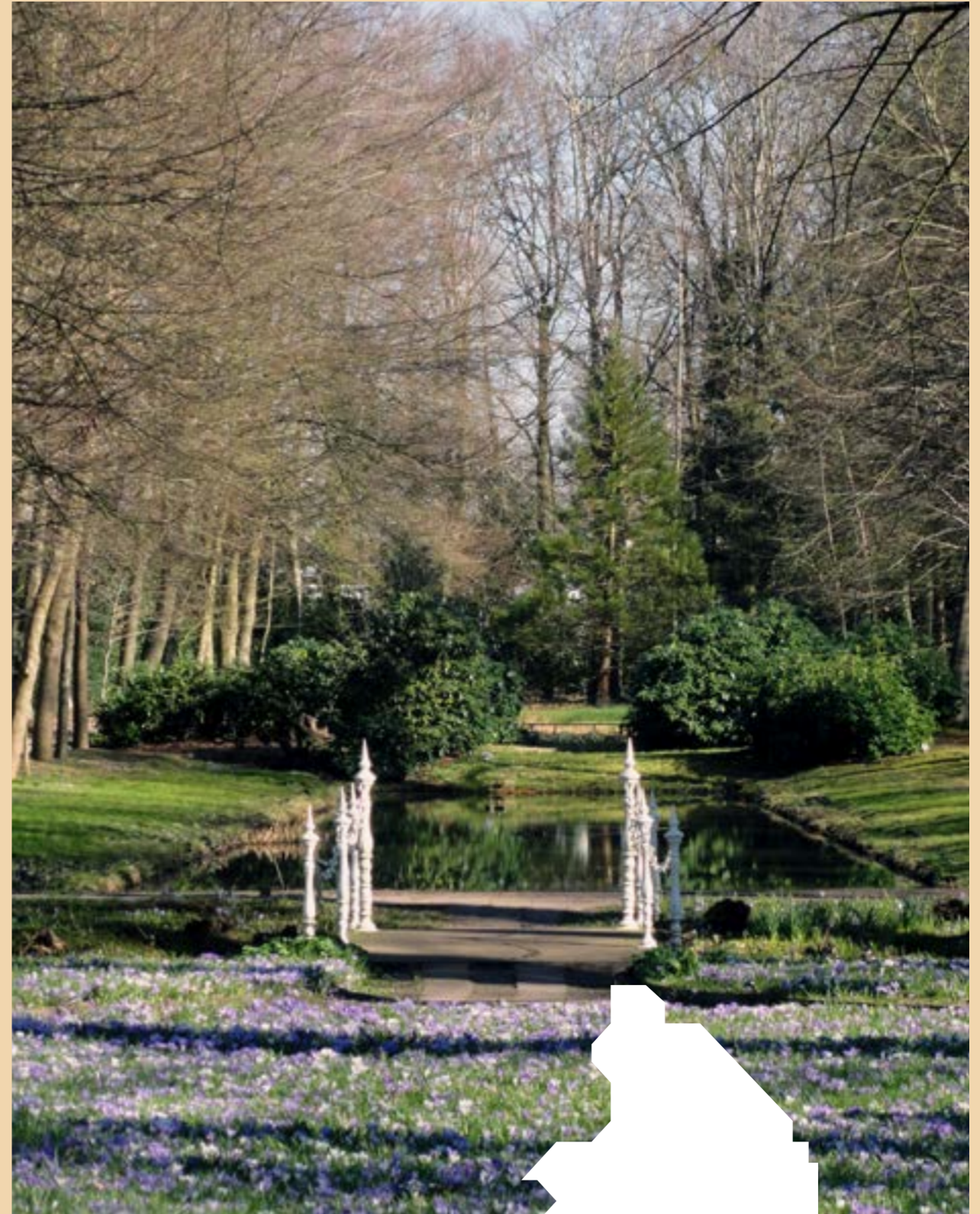
*Foto rechts:
'grand canal', Overcingel*

Een van zijn opvolgers als Ontvanger, Johannes van Lier, was minder tevreden over zijn onderkomen. Hij liet in 1777 het landhuis Overcingel bouwen, het eerste huis buiten de singelgrachten. Rondom het huis lag een groot landgoed dat de hele zuidoostkant van Assen besloeg. De tuin was ontworpen door de beroemde landschapsarchitect Roodbaard. Centraal stond een langwerpige vijver, een 'grand canal', met een prachtige zichtlijn op het landhuis.

De nazaten van Van Lier wonen nog steeds in Overcingel. Een deel van het landgoed is gespaard gebleven en vormt met het landhuis een groene oase in de drukke binnenstad. Het is, tegen een kleine vergoeding, opengesteld voor bezoekers. Spectaculair is de start van de lente wanneer de tuin van voor tot achter is bezaaid met krokussen.

Landhuis Overcingel

Wandelroute Assen **Hertenkamp en Asserbos**

Er zijn maar weinig plaatsen waar de historische bebouwing zo naadloos overgaat in het al even historische groen. Assen is er een van. Vanuit de oude binnenstad loopt u zo het bos in. Deze verbinding dateert al uit de beginperiode want de kloosterzusters lieten naast hun terrein een bos aanplanten.

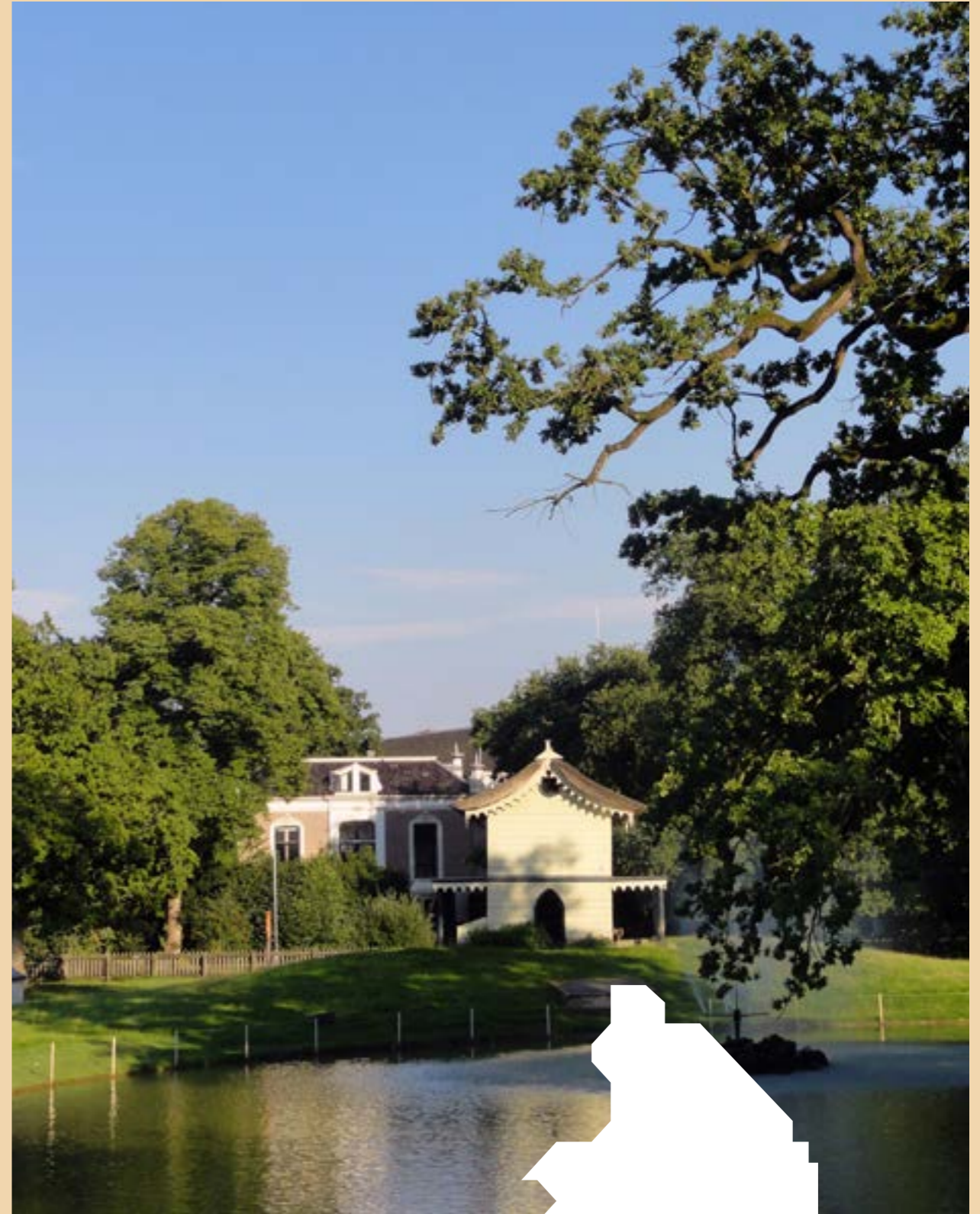
Tweede helft 18^e eeuw besloot het bestuur het bos te vergroten en opnieuw in te richten met twee stervormige lanenpatronen. Zo ontstond het Asserbos als landschapspark. De stervormige structuur is nog steeds goed zichtbaar. Aan de noord- en zuidzijde van het bos kwamen twee begraafplaatsen, aan de oostzijde een prachtige vijverpartij. Vooral de Noorderbegraafplaats is een bezoek meer dan waard. Het toegangshek en het grafmonument van Brumsteede behoren tot de mooiste voorbeelden van ijzergieterij in ons land.

Ter verfraaiing van de stad werd in de 19^e eeuw de Hertenkamp aangelegd aan de rand van het Asserbos. Vele generaties herten hebben het voorrecht gehad in het monumentale hertenverblijf te overnachten, een prachtig versierd houten gebouw uit 1875. De Hertenkamp ligt middenin een buurt met fraaie huizen waaraan Assen de bijnaam 'Stad der paleizen' heeft te danken.

Foto rechts:
Hertenverblijf Hertenkamp

Vijver Asserbos

Wandelroute Assen **Kop van de Vaart**

De economische ontwikkeling van Assen kreeg een enorme impuls toen de Drentse Hoofdvaart in 1780 werd doorgetrokken tot in de stad. Langs of over het water was er eindelijk een directe verbinding met Meppel en vandaar met de rest van het land. Dit was het sein voor de rijke en adellijke families van Drenthe om zich in Assen te vestigen, met herenhuizen langs het water.

Een van de eerste voorname huizen was Het Wapen van Drenthe, een herberg aan de kop van de Vaart. Hier meerden schepen af en ontstond een marktplein. Met zijn vele terrassen is dit nu een van de meest levendige plekken van de stad. De levendigheid wordt versterkt door de plezierjachten die vanaf het vroege voorjaar aan de kade liggen afgemeerd.

Aan de kop van de Vaart vindt u ook De Nieuwe Kolk. Op deze plek heeft lang een theater gestaan dat in 2012 is vervangen door een prachtig nieuw complex met schouwburg, bioscoop en bibliotheek. Het nodigt uit om naar binnen te gaan zodat het een centraal ontmoetingspunt voor bewoners en bezoekers is geworden.

Villa, eind 19e eeuw

Wandelroute Assen **Blauwe As**

De Blauwe As is het project van de gemeente Assen om het oude tracé van het Noord-Willemskanaal weer bevaarbaar te maken. In 2009 is de Vaart weer opengesteld voor de recreatievaart. En in 2017 is het Kanaal weer bevaarbaar gemaakt.

Beide kanten van het Kanaal zijn opnieuw ingericht. De noordzijde heeft een rustige groene sfeer gekregen; de zuidzijde is grotendeels stedelijk en levendig. Naast de oorspronkelijke breedte en diepte is ook een deel van het oude jaagpad in ere hersteld.

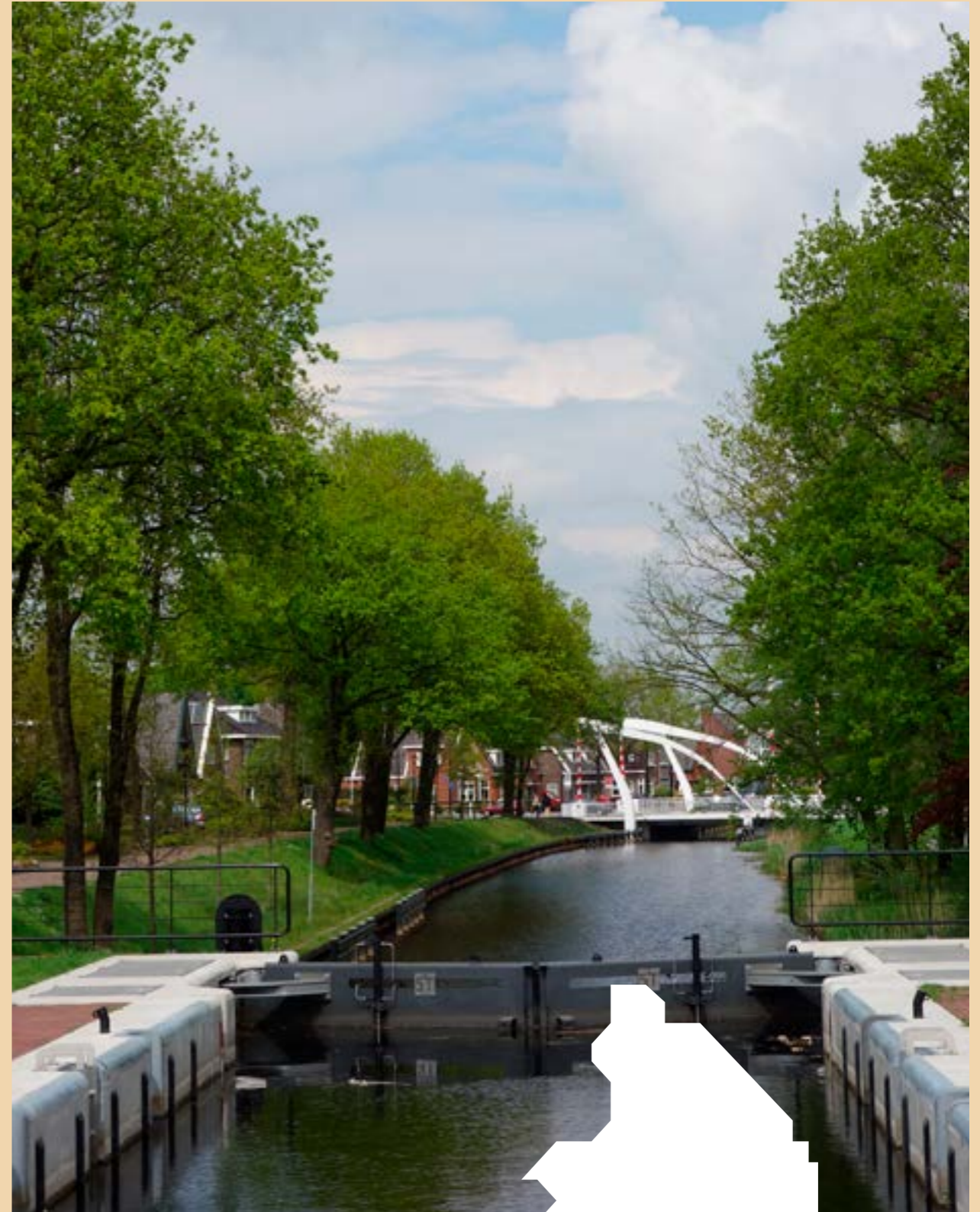
De bouw van nieuwe bruggen en sluisen ging in 2012 van start. Voor het totale project heeft de gemeente twee sluisen, drie fietsbruggen en drie autobruggen aangelegd. Sluis I, dicht bij de Drentse Hoofdvaart, ligt op de plek waar tot de jaren '70 een sluis heeft gelegen. De voormalige sluiswachterswoning staat er nog steeds. Beide sluisen overbruggen samen een waterhoogte van 4,5 meter.

De meest opvallende brug is de Blauwe Klap. Het is een ophaalbrug in vier delen die een landmark vormt in de omgeving. De fietsbruggen zijn draaibruggen die verwijzen naar de houten voorgangers die hier vroeger hebben gelegen. De Blauwe As zorgt voor een aantrekkelijke woonomgeving langs het water. Bovendien is het een nieuwe en leuke schakel in de vaarverbinding tussen Meppel en Groningen.

*Foto rechts:
Sluis I in het Kanaal*

*Monding Kanaal in
Drentse Hoofdvaart*

Wandelroute Assen **Havenkade met graansilo**

Bij de aanleg in 1861 werd het Noord-Willemskanaal om Assen heen gelegd. Omdat Assen in de daaropvolgende jaren steeds verder uitbreidde, kwam het kanaal in de stad te liggen. De schepen met turf, graan en hout meerden vlakbij het centrum af en overal aan het water lagen bedrijfjes en fabrieken.

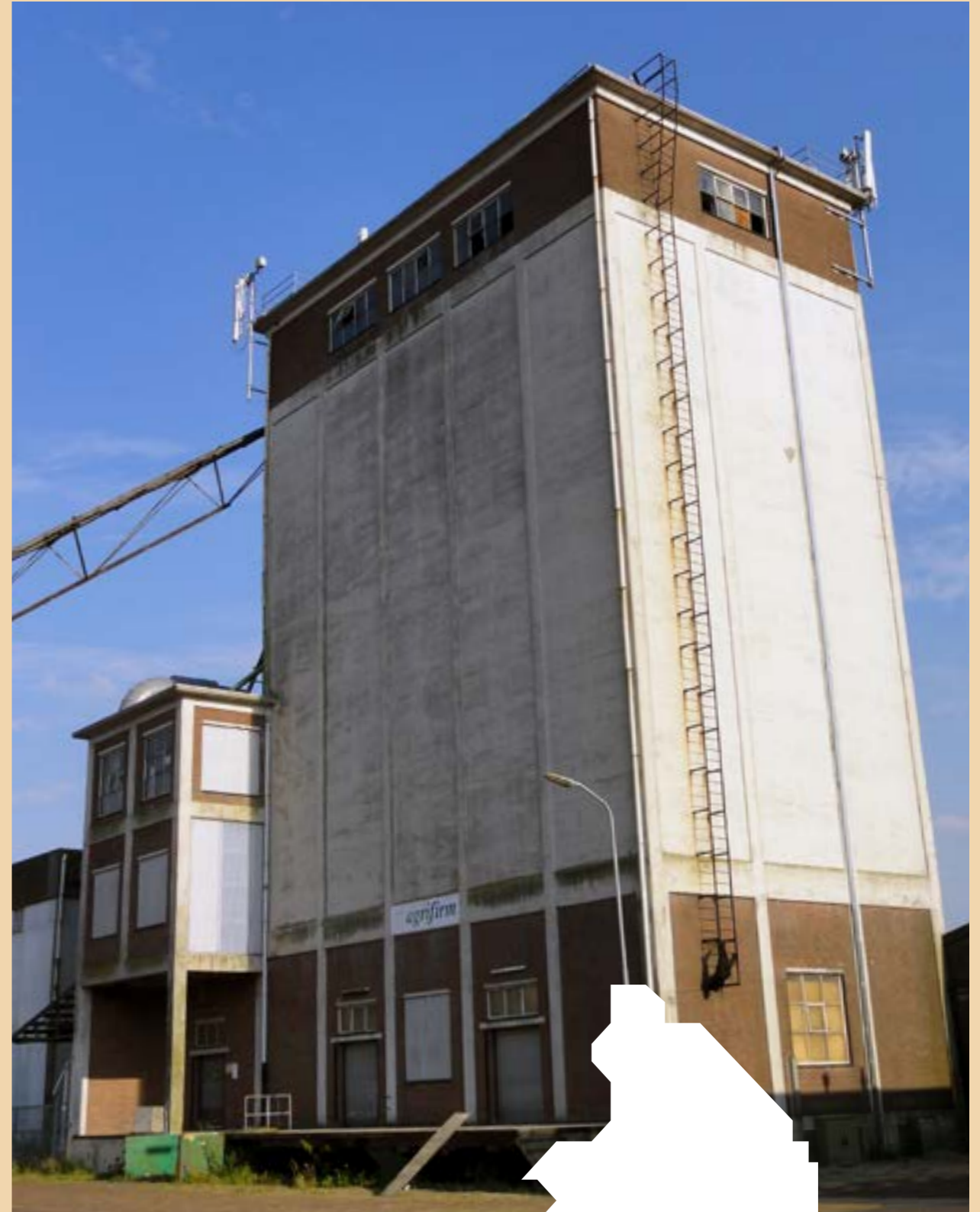
Na de Tweede Wereldoorlog werden de binnenvaartschepen te groot voor het kanaal. Aan de rand van de stad kwam een nieuwe laad- en loshaven voor de beroepsvaart. Vanaf deze haven tot aan Groningen werd het kanaal aangepast aan grotere schepen. Het tracé door Assen werd afgesloten met dammen en vaste bruggen.

De Asser haven is nauwelijks gebruikt. Het volume van de binnenvaartschepen groeide sneller dan Waterstaat kon bijhouden. Er zijn periodes dat er maar één schip per week aanlegde om grind te lossen. Als symbool voor de ambities van toen staat aan de haven een imposante graansilo. Het gebouw dateert uit de jaren '50 en heeft een nieuwe bestemming gekregen als Ondernemersfabriek voor startende ondernemers. Rondom de silo verrijst een nieuw en levendig havenkwartier met veel horeca, woningen en een passantenhaven voor plezierboten.

*Foto rechts:
Graansilo, Assen, 1956*

Blauwe Klap bij Havenkade

De Blauwe As: varen en wandelen door Assen

Tekening: IJsbrand Oost, Assen

Asserbos
Hertenkamp

Colofon

Dit is een uitgave van:

Recreatieschap Drenthe

Gemeente Assen

gemeente Tynaarlo

Realisatie

© 2017

*Het verhaal van de plek
Recreatieschap Drenthe*

Vormgeving

Fouad Tan, Pitch Assen

eBook

Pieter Malfliet, FLAM

Fotografie

*Klompemuseum
Eelde, Noordelijk
Scheepvaartmuseum,
Groningen Airport Eelde,
Hortus Haren, Drents Archief,
Maurice Pelt (Kampsheide,
Drentsche Aa), Olav Reijers*

Toeristische informatie

Meer informatie over het Noord-Willemskanaal en omgeving vindt u op onderstaande websites.

Drenthe

www.drenthe.nl

Assen

www.vvvassen.nl

www.assen.nl

Tynaarlo

www.tynaarlo.nl

Drentsche Aa

www.drentscheaa.nl

Natuurgebieden

www.drentslandschap.nl

www.staatsbosbeheer.nl

www.natuurmonumenten.nl

Download eBook via

www.drenthe.nl/ebooks

